

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДОРАДНИЦТВА
СТАРТАП - ШКОЛА НУБІП УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ

МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОНСАЛТИНГ
У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ**

**1 травня 2024 р.
м. Київ**

УДК 330.341.1:35.075.1

ББК 65.050

JEL Classification: O31, O33 , O13 ,C52

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол №9 від 15 травня 2024 р.).

**В 54 Інноваційна діяльність та консалтинг у викликах сьогодення:
матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Київ., 1 травня 2024 р.) К.: НУБіП України, 2024. 70 с.**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційна діяльність та консалтинг у викликах сьогодення», що відбулася за ініціативою кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму та Стартап – школи НУБіП України містять дослідження широкого спектру питань, пов'язаних з управлінням інноваціями в контексті глобалізаційних процесів, пріоритетними напрямками розвитку консалтингу в сучасних умовах, інноваціями в інформаційно-консультаційних послугах, міжнародним євроінтеграційним співробітництвом і т.д. Наукове видання рекомендоване для наукових, науково-педагогічних працівників, фахівців інноваційних структур, консалтингових фірм, теоретиків і практиків, які зайняті у сфері інноваційної діяльності та консалтингу.

Редакційна колегія та організаційний комітет висловлюють щиру вдячність всім учасникам за активну роботу під час організації та проведення міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційна діяльність та консалтинг у викликах сьогодення».

Стиль та орфографія авторів збережені

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2024

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	4
НОВІТНІ МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	9
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ СТІЙКОСТІ	11
ПЛАТФОРМА ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ «УКРАЇНСЬКА СЕЛЕКЦІЯ»	13
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ДОРАДНИЦТВА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	19
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	22
ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ «БЛАКИТНОГО ОКЕАНУ» В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ	24
ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	27
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	29
АГРОКОНСАЛТИНГ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	33
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ	38
ОБ'ЄКТИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
СИСТЕМА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗНАТЬ ТА ІННОВАЦІЙ (AKIS) У СЕГМЕНТІ АГРАРНОГО КОНСАЛТИНГУ	43
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИКІВ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	47
ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ В ДОРАДНИЦТВІ В УМОВАХ ВІЙНИ І ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	50
ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПОСЛУГИ В ТУРИЗМІ	54
PENNSYLVANIA FARMERS' MOTIVATION IN LEARNING AND DEVELOPING NEW SKILLS	58
COMPETENCES FOR INNOVATION SUPPORT	60

Ольга ВИТВИЦЬКА,
*д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва,
Національний університет біоресурсів та природокористування
України*

Сергій ШКУРАКОВ,
*в.о. голови правління Державної інноваційної фінансово-кредитної
установи України*

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Перехід економіки на інноваційну модель розвитку передбачає створення на фоні наукомістких виробництв проривних конкурентоспроможних технологій. Інновації є ключовим чинником економічного зростання. Аналіз останніх досліджень Ю. Бажала, В. Гейця, В Семиноженко, О.Жилінської, Л.Федулової та інших вчених вказує на те, що Україна здатна подолати розрив із розвинутими державами, оскільки у неї є могутній науково-технічний потенціал, достатній для інтенсивного інноваційного підйому економічної сфери [2]. Проте все ще суттєвою проблемою залишається невідповідність між накопиченим науково-технічним потенціалом і продуктивністю національної економіки.

Науково-технічний потенціал відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку України. Досвід багатьох країн, що розвиваються (Бразилія, Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг та ін.), показує високу ефективність розвитку науки в цих країнах й створення високотехнологічних виробництв, зацікавлених у здійсненні інновацій [1].

У цей час розвинуті країни перейшли до стадії постіндустріального розвитку, коли домінуючою стає сфера послуг: освіта, наука, культура та інші галузі, що сприяють всебічному розвитку людини. Тому в Україні необхідно надати

великого значення підвищенню ролі знань. Витрати на науку є найбільш прибутковою справою, оскільки наука в повному розумінні слова є підґрунтям духовного і матеріального багатства людства. Наукові знання – своєрідний товар. Після практичної реалізації наукової ідеї її віддача не припиняється. Наукові ідеї не вмирають – вони продовжують своє життя в поєднанні з новими ідеями або у вигляді бази для розроблення нових ідей і теоретичних концепцій, а саме, наукові теорії дають змогу пізнавати існуючі процеси і явища, проаналізувати вплив на них різних чинників і запропонувати рекомендації щодо використання їх у практичній діяльності. Для цього необхідно встановити інституційно-організаційний чинник, який істотно впливає на науково-технічну сферу, структуру і кількість наукових організацій, їх науковий потенціал і фінансово-організаційне забезпечення, а також на форми регулювання науково-технологічного розвитку в регіоні.

Починаючи з 2000 року Уряд України, з використанням механізму Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, надав фінансову підтримку для реалізації інноваційних та інвестиційних проєктів на загальну суму 200 мільйонів доларів США, зокрема:

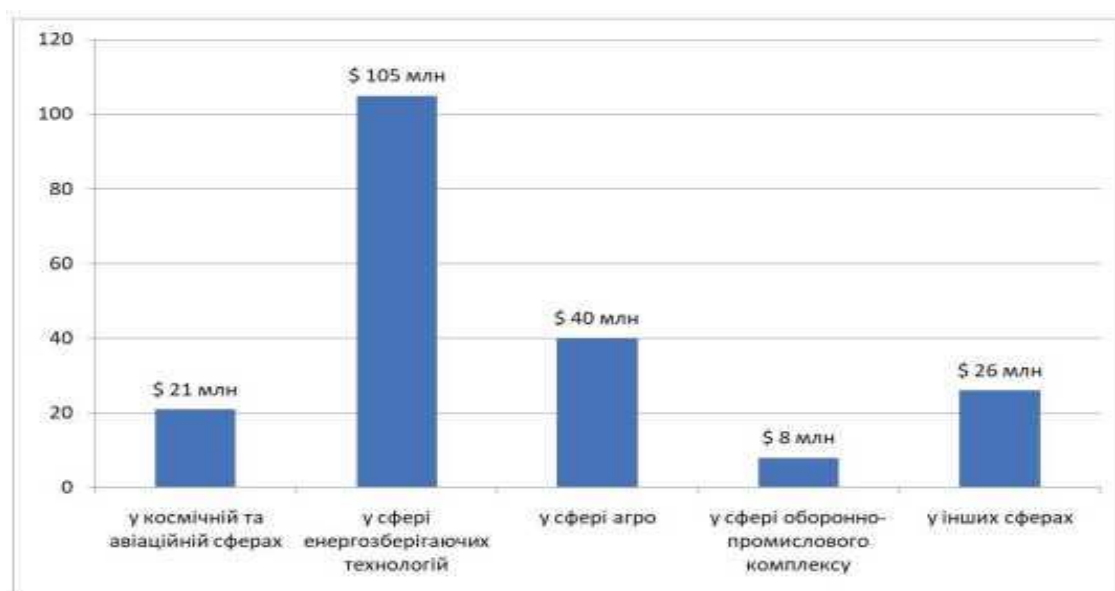

Рис. 1. Фінансова підтримка інноваційних проєктів ДІФКУ

Рішення про кваліфікування продукції інноваційною та/або продукту інноваційним приймає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, за результатами експертизи.

Державну реєстрацію інноваційних проектів здійснює, за поданням суб'єктів інноваційної діяльності, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності. Цей орган веде Державний реєстр інноваційних проектів.

Проекти, що визнані за результатами експертизи інноваційними, заносяться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, до Державного реєстру інноваційних проектів.

Інноваційні проекти з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визнаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, пріоритетними інноваційними проектами.

Державні пріоритети інноваційної діяльності викладені в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності». Цей закон визначає правові, економічні й організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності країни. Замість того, щоб визначити два-три пріоритетні напрями, які могли б вивести країну вперед, держава передбачила 8 пріоритетних напрямів. При цьому належність деяких з них до пріоритетних важко пояснити логічно. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності складаються із стратегічних та середньострокових (табл. 1).

Стратегічні пріоритетні напрями розраховані на тривалу перспективу (до 10 років) та мають забезпечувати соціально-економічне зростання держави з урахуванням можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу.

**Порядок визначення стратегічних та середньострокових напрямів
інноваційної діяльності**

Стратегічні		
Пріоритетні напрями		
1) Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічній галузі, авіа- і суднобудування, озброєння і військової техніки; 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх обробки і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів і нанотехнологій; 4) технологічне оновлення і розвиток агропромислового комплексу; 5) впровадження нових технологій і устаткування для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; 6) широке застосування технологій чистішого виробництва і охорони навколишнього середовища; 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.		
Загальнодержавні	Галузеві	Регіональні
Формування		
Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності	Центральними органами виконавчої влади із залученням	Виконавчими органами місцевого самоврядування
Затвердження		
Верховною Радою України	Колегіями центральних органів виконавчої влади	Верховною Радою Обласними Радами
Механізм реалізації		
На конкурсних засадах через систему державних програм та державне замовлення, щорічно визначаються законом про Державний бюджет України	На конкурсних засадах через державні програми, інноваційні програми.	На конкурсних засадах через регіональні інноваційні програми, інноваційні проекти та інноваційні проекти технологічних парків

(Складено згідно зі статтями 3; 4; 5 та 6 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. N3715-IV)

Середньострокові пріоритетні напрями формуються в рамках стратегічних та за масштабами, направленістю й специфікою можуть бути загальнодержавного, галузевого і регіонального рівнів. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки здійснюється, на жаль, не в рамках єдиної національної програми розвитку перспективних технологій, а методологічно передбачає цілу низку окремих державних науково-технічних програм (ДНТП) для вирішення тих чи інших завдань. Поряд із численними ДНТП для реалізації цих пріоритетів використовують:

1. Державні замовлення (контракти) на створення науково-технічної продукції.
2. Галузеві науково-технічні програми, яким надано статус національних (національна космічна програма, національна програма інформатизації тощо).
3. Галузеві науково-технічні програми.

Актуальною є розробка та обґрунтування політики інноваційного розвитку, яка б забезпечувала зміну тенденцій скорочення інноваційного та виробничого потенціалу та створила умови для досягнення позитивної динаміки інноваційної діяльності по Україні в цілому.

Список використаних джерел:

1. Витвицька О.Д. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2021. 450 с.
2. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.02 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36, ст. 266.
3. Офіційний сайт ДІФКУ [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://sfii.gov.ua/>
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2030 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1687-2021-%D1%80#Text>

Максим ЄМЧЕНКО,
аспірант,

Національний університет біоресурсів та природокористування України

НОВІТНІ МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Новітні економічні системи та принципи наполягають на обов'язковому впровадженні та дотриманні цілого ряду умов, що будуть забезпечувати ефективне існування конкретно взятого підприємства в довгостроковій перспективі але однією з основних і найбільш впливових умов є впровадження інноваційної діяльності на підприємства задля гарантування технологічного або технічного розвитку .

При застосуванні глобальних підходів в управлінні інноваціями в поточних умовах варто відмітити певні методи, такі як :

- Вартісно-функціональний аналіз,
- Економіко-математичний аналіз,
- Факторний аналіз

Вартісно-функціональний аналіз - має на меті визначити ефект інновації на загальну собівартість продукції . Факторний аналіз – ґрунтується на вивченні впливу ряду факторів на систему яку необхідно дослідити. Якщо ж ми починаємо визначати найкращий варіант для вибору управлінського рішення щоб впливати на інноваційну діяльність підприємства то тут необхідно використовувати економічно-математичний метод, бо за допомогою його можна визначити ступінь критичності який може сформуватися на підприємстві.

Інноваційна діяльність та її ефективне впровадження дозволяє підприємствам відповідати високим ринковим стандартам та бути конкурентоспроможними в перманентно нестабільних ринкових умовах. Від формування та використання коректних та раціональних методів впровадження інноваційної діяльності, залежить подальша динаміка розвитку підприємства або навпаки відсутність розвитку.

Дуже великого впливу на розвиток виробництва має використання економічних методів управління. До них можна віднести такі заходи як: господарський розрахунок, формування заохочувальних фондів, організація заробітної плати, планування, система фінансування та кредитування. Якщо розглядати питання економічного зростання більш широко то зростання ефективності будь якого промислового виробництва неодмінно буде зростати національне багатство країни та всього суспільства. Збільшення кількості підприємств, господарських ланок неодмінно викликає потребу у підсиленні таких методів управління які будуть ґрунтуватися на інтересі, перш за все колективів та окремих працівників, оскільки зі збільшенням ефективності підприємства буде зростати персональний добробут працівників. Гарним методом в такому випадку буде створення додаткових заохочувальних фондів для розвитку виробництва, соціально-культурних заходів, житлового фонду, розмір яких буде залежити від результатів діяльності підприємства та ефективності його виробництва.

Також існує велика потреба в підвищенні частки самофінансування підприємств що ще більше пов'яже можливості подальшого розвитку виробництв. У цьому напрямку мають проводитися дії спрямовані на сферу вдосконалення матеріальної системи регулювання праці.

Головною і домінуючою проблемою ефективної реалізації інноваційної діяльності є брак коштів і мінімальний обсяг грошового забезпечення. Проте не дивлячись на це відповідний рівень фінансування може бути фактором соціально-економічного зростання, як окремо взятих підприємств так і держави в цілому. Оскільки ефективність фінансування інноваційної діяльності надає можливість вирішити цілого ряду соціальних, економічних, техніко-технічних та інших проблем. Наявність сталого фінансування є одним із базових вимог до розвитку організацій, а в свою чергу ефективність її діяльності напряму залежить від швидкості створення реального капіталу.

Конкурентоспроможність підприємства великою мірою формує ефективність управління грошовими ресурсами, отже потрібно підкреслити що

труднощі пов'язані зі стратегією управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності насамперед є дуже актуальними для підприємств і потребують вирішення.

Список використаних джерел:

1. Петухова О.М., Сілакова Г.В. Формування системи управління інноваційною діяльністю підприємств. Наукові праці НУХТ. 2012. № 43. С. 174-180.
2. Панас Я.В., Ткач С.М. Управління інноваційною діяльністю підприємства: теоретичний аспект. Регіональна економіка. 2013. № 1. С. 69-75.
3. Спіфанова І.Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2019. С 384
4. Павленко І.А., Мироненко О.В. Управління ризиками інноваційної діяльності підприємства. Молодий вчений. 2018. №12 (64). С. 666-670.
5. Близнюк А.О., Кудрявцева О.В. Сучасні методи інноваційного управління підприємством. Економіка транспортного комплексу, вип. 41, 2023 С. 32-40

Оксана МАКАРЧУК,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Єлизавета СКРИПНИК,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ СТІЙКОСТІ

Сучасні аграрні підприємства стикаються з численними викликами, для подолання яких необхідно впроваджувати інноваційні рішення з метою забезпечення сталого розвитку. Зміни клімату на глобальному рівні, зростаюча конкуренція на міжнародних ринках та постійний тиск на довкілля вимагають від аграріїв пошуку нових технологій, методів та підходів до ведення господарської діяльності. Розвиток інновацій є ключовим чинником для конкурентоздатності

аграрних підприємств та їх здатності відповідати сучасним вимогам, зокрема в контексті впровадження європейських стандартів сталості та екологічної відповідальності.

Принципи стійкості, які діють в Європі, визначають важливі напрямки для розвитку аграрного сектору, зокрема в контексті забезпечення довгострокової екологічної, економічної та соціальної ефективності. Ці принципи відображають загальноєвропейський підхід до управління природними ресурсами та господарською діяльністю з метою збереження навколишнього середовища та задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь.

Одним із прикладів успішної реалізації цих принципів є досвід Європейського Союзу, де інновації у сільському господарстві активно підтримуються за допомогою програм фінансування та стимулюються через створення сприятливого законодавчого середовища для розвитку сільськогосподарського бізнесу.

Європейські принципи стійкості в аграрному секторі визначають комплексний підхід до забезпечення економічної, соціальної та екологічної стійкості в галузі сільського господарства. Ці принципи передбачають ефективне використання ресурсів, збереження природного біорізноманіття, підтримку сільських спільнот та забезпечення гарантованих стандартів безпеки та якості продукції. При цьому реалізація європейських принципів стійкості у сільському господарстві сприяє сталому розвитку галузі та забезпеченню збалансованого підходу до виробництва продуктів харчування.

Досвід розвинутих країн світу демонструє ключову роль інновацій в підвищенні ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектору. Так, у Німеччині система державної підтримки сільського господарства чітко орієнтована на стимулювання інноваційної діяльності, впровадження новітніх технологій та екологічно безпечних рішень.

Отже, інноваційний розвиток аграрних підприємств у контексті європейських принципів стійкості є важливим напрямком для забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Впровадження інноваційних підходів

дозволяє забезпечувати економічну, екологічну та соціальну стійкість в аграрному секторі, що є важливим для забезпечення ефективного використання ресурсів та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

- HYPERLINK ["http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E\\$"](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E$) \o "Пошук за автором" Гончаренко О. В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств у контексті формування інформаційної економіки. Актуальні проблеми економіки. 2012, № 10. С. 103-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_10_16
- HYPERLINK ["http://global-national.in.ua/issue-16-2017/24-vipusk-16-kviten-2017-r/2940-lavrinenko-s-o-formuvannya-klasteru-yak-napryamu-aktivizatsiji-innovatsijnoji-diyalnosti-regionu"](http://global-national.in.ua/issue-16-2017/24-vipusk-16-kviten-2017-r/2940-lavrinenko-s-o-formuvannya-klasteru-yak-napryamu-aktivizatsiji-innovatsijnoji-diyalnosti-regionu) Лавриненко С.О. Формування кластеру як напряму активізації інноваційної діяльності регіону. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 16, 2017 р., С. 354-360.

Сергій ВОЛОДІН,
*д.е.н., член-кореспондент НААН, директор ТОВ «Інститут
інноваційної біоекономіки»*

Микола ЗІКРАНЕЦЬ
*аспірант,
Національний університет біоресурсів та природокористування України*

ПЛАТФОРМА ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ «УКРАЇНСЬКА СЕЛЕКЦІЯ»

В Національній академії аграрних наук вперше в Україні запроваджено комплекс досліджень наукових основ, проблем і перспектив побудови ефективних економічних систем в аграрній сфері на основі сучасних теорій і практик інноваційної біоекономіки. При методологічній координації Інституту інноваційної біоекономіки разом з науковими установами-співвиконавцями

здійснюються фундаментальні дослідження і прикладні розробки в різних аспектах інноваційної біоекономіки і галузевих сегментах рослинництва, тваринництва, переробки і регіонального розвитку в рамках ПНД №42 «Наукові основи інноваційної біоекономіки в АПК» (2021-2025 рр.).

Внаслідок воєнних дій економіка України опинилася в кризовому стані. Фіскальний дефіцит бюджету складає щомісячно кілька мільярдів доларів США. Міжнародні партнери і донори постійно надають допомогу на підтримку окремих секторів національної економіки, в першу чергу воєнної і соціальної сфери. Власні державні кошти і запозичення спрямовуються на потреби армії і критичної інфраструктури. Інші галузі знаходяться в умовах гострого державного дефіциту, змушені шукати альтернативні шляхи економічного балансування та розвитку за рахунок альтернативних фінансових джерел.

Однією із найбільш постраждалих галузей є аграрний сектор економіки, який відповідає за продовольчу безпеку держави і є важливим гравцем на глобальному ринку продовольства у світі. На підтримку галузі коштів в держбюджеті 2023 не виділялося, фінансування здійснювалося за рахунок пільгових кредитів (у 2023 р. видано 60 млрд. грн) і різноманітної міжнародної допомоги. Це не покриває збитків сільського господарства від війни, втрати земель, зменшення оборотних коштів в результаті форс-мажорних обставин, проблем з логістикою, технічних і кадрових втрат, але допомагає тимчасово адаптуватися до викликів, утримати стабільність продовольчого ринку, зберегти експортний потенціал України аграрної.

Значною мірою подолання проблем АПК може бути здійснено за рахунок наукового забезпечення і інтенсифікації інноваційного розвитку, але науково-освітянський сектор також не минули кризові явища: скорочується державне фінансування наукових досліджень аграрної економіки і освітянської науки, владою на законодавчому і місцевому рівні здійснюється хибний курс на скорочення експериментально-виробничої бази аграрної науки і освіти, вилучення об'єктів земельно-майнового комплексу із сфери управління наукових і освітянських установ. Наряду з іншими проблемами інтелектуального

аграрного сектору (відтік кадрів, старіння лабораторно-технологічної бази, фальсифікації ринку селекційно-технологічних ресурсів та ін.), ці фактори в значній мірі послабляють вітчизняну школу аграрної науки, її спроможність забезпечити високий рівень досліджень, розробок, експертиз в сфері продовольчої та біобезпеки, захисту вітчизняного аграрного виробництва, споживчого ринку від неякісної продукції, зберегти і наростити експортний потенціал, сприяти смарт спеціалізації агрорегіонів в умовах європейської інтеграції.

В умовах сучасних викликів аграрна наука, особливо прикладна, має знайти шляхи додаткового фінансування прикладних досліджень і розробок в системі інтегрованих відносин з ринково адаптованим високотехнологічним бізнесом. Інтеграцію науки і бізнесу з впровадження інновацій має стимулювати Національна інноваційна система, яка в високо розвинутих країнах забезпечує підвищення конкурентоспроможності економіки. Однак цей аспект в Україні майже не працює.

Моделі і механізми адаптації аграрної науки до кризових умов, можливості мобілізації науково-інноваційного потенціалу може бути здійснено на основі платформи інноваційної біоекономіки, яка досліджується Інститутом інноваційної біоекономіки за ПНД № 42 НААН (рис.1).

Рис. 1. Науково-практична база Платформи «Українська селекція»

За підпрограмою I (ФД) «Формування платформи інноваційної біоекономіки на базі аграрної науки» обґрунтовуються концептуальні положення і моделі інноваційної біоекономіки на базі аграрної науки.

За підпрограмою II (ПД) «Створення проривних біоінновацій на основі досягнень науки в різних сферах використання біологічних ресурсів і аграрних технологій» розробляються методологічні засади та методичні підходи щодо створення адаптованих до кризових умов біоінновацій на основі досягнень аграрної науки.

За підпрограмою III (ПД) «Інноваційна біоекономіка як механізм досягнення цілей сталого розвитку АПК» обґрунтовуються методологічні засади і ефективні моделі розвитку біоєкокластерів в АПК.

Основні результати 2023 року:

- обґрунтовано концептуальні положення технологічної платформи інноваційного розвитку аграрної науки на базі науково-виробничої структури НААН;
- розроблено наукові та організаційні засади ринково адаптованої платформи інноваційної біоекономіки на основі державно-приватного партнерства науки і бізнесу;
- створено науково-методичну базу та запроваджено фастплант технології швидкого впровадження наукових біоінновацій на бізнес-умовах;
- створено науково-методичну базу та запроваджено венчурні інноваційно-інвестиційні проєкти виробництва інноваційної агропродовольчої продукції на кластерних засадах.

Результати досліджень установ-співвиконавців НААН:

- розроблено методику визначення забрудненості ґрунтів та його вплив на ріст польових культур, методи еколого-економічної оцінки селекційно-технологічних новацій і їх перетворення в біологічні інновації ефективного землеробства в кризових умовах;

- розроблено методичну базу впровадження технологій вирощування лікарських і ефіроолійних рослин, визначено сортові ресурси для використання у виробництві на Півдні України, методи вирощування яблук і груш за інтенсивними технологіями, переробки плодів і ягід в напої підвищеної біологічної цінності;

- розроблено методичну базу з аналізу ринку та розповсюдження ліцензованої продукції картоплярства; маркетингових досліджень ринку насіння зернових південно-східного регіону та забезпечення трансферу селекційних інновацій в регіони, постраждалих від бойових дій;

- розроблено методичну базу проєктування експортноорієнтованої продукції вівчарства; розроблено програму розвитку птахівництва в мережі дослідних господарств на основі ринково затребуваних наукових біоінновацій.

За результатами дослідження доведено, що створення інноваційної системи аграрної сфери на платформі академічної науки спільно з бізнес-партнерами потребує реалізації наступних кроків:

- утвердження концепції і правової бази перетворень та заходів з підтримки розвитку НААН як інституціональної основи з проведення протекціоністської науково-інноваційної політики з відродження та високотехнологічного розвитку аграрної сфери;

- запуск пілотних інноваційно-інвестиційних бізнес-проєктів на засадах державно-приватного партнерства науки і бізнесу;

- створення та інвестиційний розвиток ринково адаптованої інноваційної інфраструктури з впровадження інноваційних проєктів у наукоємній сфері АПК.

Держава має можливість зберегти потенціал академічної аграрної науки і створити умови для функціонування в аграрній сфері цивілізованого ринку технологій, який відповідає вимогам біобезпеки і забезпечує продовольчу безпеку держави. Але останнє слово – за науковими установами і їх інноваційними бізнес-провайдерами щодо створення і просування на ринку конкурентоспроможної продукції, на яку є платіжеспроможний попит.

Розроблена Інститутом інноваційної біоекономіки модель платформи

«Українська селекція» дозволяє зберегти потенціал аграрної науки, примножити його та спрямувати на забезпечення інноваційного розвитку агропромислової і продовольчої сфери за ринковими механізмами на засадах державно-приватного партнерства науки і бізнесу.

Індикаторами розвитку аграрної науки і її впливу на аграрний сектор через модель платформи є обсяги трансферу інновацій в аграрне виробництво, що забезпечує:

- збільшення обсягів фінансування науки вдвічі із недержавних джерел;
- відновлення економічно спроможної науково-експериментальної бази;
- мобілізація інноваційного потенціалу науки спільно з бізнесом на актуальних напрямках аграрної економіки;
- захист аграрного ринку від неякісних технологічних експансій і недобросовісної конкуренції, підготовка агросектору України до європейської інтеграції.

Соціально-економічний ефект від впровадження інноваційної біоекономічної платформи співробітництва науки і бізнесу дозволяє отримати синергетичне поєднання інтересів держави, науки і бізнесу в цей нелегкий період нашої історії, зберегти потенціал високотехнологічної аграрної країни – житниці Європи і світу.

Враховуючи необхідність посилення методологічного забезпечення досліджень за проривним напрямом «інноваційна біоекономіка» та створення науково-практичних засад адаптації та ефективного функціонування аграрної науки в екстремальних економічних умовах необхідно (рис. 1):

- підготувати монографічне дослідження «Розвиток аграрної науки на платформі інноваційної біоекономіки «Українська селекція»;
- сформувати збірник методичних рекомендацій і зразків профілів інноваційних технологій створених на основі наукових розробок установ НААН, навчальних закладів аграрного профілю, інноваційних консалтингових центрів;

- створити добірку кластерних проєктів інтеграції аграрної науки в бізнес-середовище на засадах інноваційної біоекономіки і державно-приватного партнерства;
- розробити проєкти розвитку інноваційних технологічних репродукторів і крафтових виробництв на базі установ аграрної науки із залученням міжнародних грантів і пільгових кредитних ресурсів;
- запровадити бізнес-платформу трансферу наукових біоінновацій «Українська селекція» в мережі територіальних громад агрорегіонів з метою зміцнення їх біоекосистеми, підвищення ефективності сільського господарства і сталого розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Баланчук І.С., Михальчикова О.Є. Технологічна платформа в сфері інновацій – тренди в Європі та Україні: наука, технології, інновації. 2021. №2 С.14-24.
2. Інноваційна бізнес-платформа «Українська селекція» - Комерціалізація інновацій в умовах Індустрії 4.0: монографія (за заг. ред. Л.Ю. Сагер Суми: Сумський державний університет. 2023 385 с.

Роман КОРІНЕЦЬ,
*к.е.н., директор Національної асоціації сільськогосподарських
дорадчих служб України*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ДОРАДНИЦТВА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті 404 «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (надалі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС» йдеться про те, що співробітництво між Сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, *inter alia*, таку сферу як сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування

системи дорадництва до сільськогосподарських виробників. Тобто, сільськогосподарське дорадництво тут розглядається як інструмент, поряд із дослідженнями, як ключовий інструмент політики сприяння інноваціям, що має стати предметом співпраці сторін цієї Угоди.

Аналізуючи положення Глави 17 цієї Угоди, можна зрозуміти, що увага до аграрних інновацій та інноваційного сільськогосподарського / сільського дорадництва має стати наскрізною темою української аграрної політики, оскільки виконання завдань навіть тільки цієї частини Угоди може стати проблемою за відсутності зорієнтованої на фермерів системи сільськогосподарського дорадництва.

У Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає створення, з метою імплементації положень статей 403, 404 цієї Угоди, передбачено створення консультативної служби для сільських громад та Національного координаційного центру сільськогосподарського дорадництва. З часу затвердження цього документу минуло понад 6 років, але ці положення Плану заходів залишаються не виконаними. А очікувати на їх виконання під час активної фази війни росії проти України без зовнішньої підтримки міжнародних партнерів практично нереально.

Набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС потребує нових зусиль для формування системи сільськогосподарського / сільського дорадництва задля інноваційного розвитку як аграрної економіки, так і сільської місцевості зростає, оскільки усі країни Європейського Союзу мають консультативну систему для фермерських господарств (FAS - Farm advisory system). FAS допомагає фермерам краще зрозуміти та дотримуватися правил ЄС щодо навколишнього середовища, громадського здоров'я та здоров'я тварин, добробуту тварин, а також належного сільськогосподарського та екологічного стану (GAEC - Good agricultural and environmental conditions).

FAS надає інформацію про:

зобов'язання на рівні ферми, що впливають із встановлених законодавством вимог до управління та стандартів щодо належного

сільськогосподарського та екологічного стану землі («перехресна відповідність»);

сільськогосподарські практики, сприятливі для клімату та навколишнього середовища, а також утримання сільськогосподарської території («озеленення»);

заходи, передбачені програмами розвитку сільських територій для модернізації ферм, підвищення конкурентоспроможності, галузевої інтеграції, інноваційної та ринкової орієнтації, а також сприяння підприємництву;

вимоги до ефективного та сталого водокористування з охороною вод;

використання засобів захисту рослин;

інтегрована боротьба зі шкідниками.

FAS також може надати інформацію про:

сприяння конверсії фермерських господарств та диверсифікації їх економічної діяльності;

управління ризиками та відповідні профілактичні дії для боротьби зі стихійними лихами, катастрофічними подіями та хворобами тварин і рослин;

мінімальні вимоги до агроекологічно-кліматичних платежів понад обов'язкові стандарти та мінімальні вимоги до добрив і продуктів рослинництва, також щодо органічного землеробства;

інформація, що стосується пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них, біорізноманіття та охорони води.

Впровадження FAS покривається правилами правила щодо фінансування, управління та моніторингу спільної сільськогосподарської політики, відображеними у Регламенті (ЄС) 1306/2013, де зазначається, що державам-членам необхідно створити всеосяжну систему дорадчих консультацій. Ця система повинна охоплювати принаймні зобов'язання на рівні ферми, що впливають із стандартів і вимог перехресної відповідності. Ця система також повинна охоплювати вимоги, яких необхідно дотримуватися щодо сільськогосподарської практики, сприятливої для клімату та навколишнього середовища, а також утримання сільськогосподарських угідь, заходи на рівні ферм, передбачені програмами розвитку сільських територій, спрямовані на

модернізацію ферм, підвищення конкурентоспроможності, галузеву інтеграцію, *інновації*, ринкову орієнтацію та сприяння підприємництву. Отже, інновації є невід’ємною частиною FAS.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
2. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>.
3. Glossary:Good agricultural and environmental conditions (GAEC). [Електронний ресурс]. Режим доступу : [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Good_agricultural_and_environmental_conditions_\(GAEC\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Good_agricultural_and_environmental_conditions_(GAEC)).
4. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32013R1306>.

Оксана МАКАРЧУК,
к.е.н., доцент, доцент кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Софія ХОЛОДНА, *студентка*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі розвитку господарства інновації створюють необхідні передумови, щоб досягти більш інтенсивний тип суспільного відтворення та формування економіки, яка базується на інтелектуальних ресурсах,

інформаційних технологіях, досягненнях науки і техніки, виробництві високотехнологічних товарів та послуг [1].

Уряди всесвітньо використовують концепцію інноваційного розвитку Й. Шумпетера для формування стратегій та програм розвитку, що підкреслює значущість інновацій для конкурентоспроможності країн. Він розумів під інноваціями «нові комбінації чинників виробництва», які передбачають: виготовлення нового блага або створення нової якості блага; впровадження нового способу виробництва, в основі якого закладене наукове відкриття або новий спосіб використання товару; освоєння нового ринку збуту та інші [2].

Аналізуючи стратегії зростання країн Європейського Союзу, вони зорієнтовані на розвиток знань та інновацій як ключового чинника для підвищення добробуту.

Успішні країни активно реформують інституції, сприяючи таким чином інноваційному потенціалу, зокрема зосереджуючись на освіті, науці та інфраструктурі для трансферу технологій.

Методологічна та практична трансформація інноваційної політики веде до переходу від так званої «лінійної» до «кооперативної» моделі інноваційного циклу, включаючи важливу роль університетів у даному процесі.

Українська інноваційна система виявляє слабкість у комерціалізації наукових досягнень через недостатню спроможність виробничих структур сприймати інновації. У зв'язку з цим нагальна потреба у гармонізації відносин між бізнесом та науково-технологічними установами для спільної інноваційної діяльності стає ключовим завданням для подальшого розвитку інноваційного середовища [2].

Інвестиційний клімат - сукупність чинників, що впливають на реалізацію інвестиційних ідей та ефективність інвестиційної діяльності, забезпечуючи привабливі умови для вкладення капіталу.

Стабільність і тривалість умов є важливими чинниками для інвесторів, які приділяють увагу політичній обстановці та економічному розвитку країни. У

свою чергу економічні показники, такі як зростання ВВП та рівень життя населення, визначають привабливість країни для інвестицій та розвитку ринку.

Отже, прийняття стратегії розвитку та впровадження інновацій сприяє розвитку науки й техніки, розширенню високотехнологічних секторів, що у свою чергу вимагає збільшення фінансування досліджень і розробок, створення сприятливого економічного та інституційного середовища для активізації інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Рагуліна Н. В. Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на пост-конфліктних територіях України. Ефективна економіка № 12, 2017 р. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_12_107

2. Смесова В. Л., Федорова Н. Є., Побива В. О. Інновації як основа соціально-економічного розвитку країн світу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 31, 2020 р.. С. 109-115. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-31-17>

Олександр РОЗЕНБЛАТ

Магістр ОП «Управління інноваційною та консалтинговою діяльністю»

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ «БЛАКИТНОГО ОКЕАНУ» В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Високий рівень конкуренції, який на сьогодні є притаманний фактично для всіх сфер діяльності в Україні та світі, зумовлює необхідність пошуку таких ключових факторів успіху, які б дозволили підприємствам завойовувати та утримувати конкурентоспроможні позиції на ринку. Конкурентне середовище значно знижує рівень ефективності реалізації стратегій підприємства, формуючи низку бар'єрів входу в галузь та роботи в ній. Тому, для забезпечення

ефективної роботи підприємств, доцільним є формування та впровадження стратегії «блакитного океану».

Стратегія «блакитного океану» дозволяє підприємствам відкривати напрямки розвитку, які на сьогоднішній день ще не зайняті конкурентами. «Блакитні океани» позначають незаймані ділянки ринку. Такі стратегії вимагають від підприємств творчого підходу, забезпечують можливість їх росту, дозволяють отримувати високі прибутки. Стратегія «блакитного океану» формує інноваційну цінність, в її основу закладається новизна, практичність. Суть стратегії полягає в тому, що підприємства повинні перестати конкурувати з іншими підприємствами, тобто не грати за їхніми правилами. Замість використання стратегії «червоного океану» (жорсткої конкуренції) потрібно міняти правила гри і створювати нові ринки – «блакитні океани», які ще не освоєні конкурентами.

Головні відмінності стратегії «блакитного океану» від стратегії «червоного океану» наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Особливості стратегії «блакитного океану»

Стратегія «червоного океану»	Стратегія «блакитного океану»
Конкурувати на існуючому ринку	Створювати вільні від конкуренції ринки
Перемагати конкурентів	Уникати конкуренцію
Використовувати існуючий попит	Формувати і використовувати новий попит
Знаходити компроміс між перевагою і ціною	Відмовитись від компромісів і конкуренції
Адаптувати всю систему підприємства відповідно до стратегічного вибору: до унікальних переваг або низької ціни	Адаптувати всю систему підприємства так, щоб запропонувати за низькою ціною продукти, які володіють унікальністю

Джерело: розробка автора на основі [1]

Найважливішою особливістю стратегії є те, що підприємства пропонують більш цінні та унікальні продукти високої якості за більш низькою ціною. Саме тому успіх підприємства забезпечують товари (послуги) не тільки якісні але й більш дешевші.

Знижуючи витрати і, разом з тим, стаючи привабливішим для споживачів, підприємство може домогтись різкого збільшення цінностей, як для себе самого, так і для своїх клієнтів. Оскільки цінність для покупця складається з переваг продукту і його ціни, а цінність для підприємства – співвідношення витрат і ціни, стратегія «блакитного океану» формується тільки тоді, коли всі дії підприємства, ціна і витрати коректно узгоджені. Це і є загальний системний підхід, який перетворює створення «блакитних океанів» в стабільну стратегію, яка об'єднує весь спектр функціональної та операційної діяльності підприємства.

На даний час конкуренція на ринках дуже висока, і щоб знайти свою нішу, необхідно підвищувати рівень зрілості систем управління організаціями. Конкуренція на ринках не дозволяє зберігати високу економічну ефективність. Зберегти її можна лише створивши «блакитний океан» – вільний від суперників ринковий простір.

В перспективі «блакитні океани» стануть основним джерелом економічного зростання. Потенціал більшості визнаних сегментів ринку, «червоних океанів» поступово скорочується. Технологічні досягнення лише збільшують продуктивність галузі, дозволяючи постачальникам створювати широкий спектр товарів та послуг. І по мірі того, як торгові бар'єри між державами і регіонами руйнуються, а інформація про продукти і ціни стає доступною, для вітчизняних підприємств використання стратегії «блакитного океану» стає одним з суттєвих факторів, здатних забезпечити їх життєздатність, завойовувати та утримувати ринкову нішу.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що стратегію “блакитного океану” варто рекомендувати до використання на будь-яких підприємствах, а в першу чергу на тих, які перебувають в передкризовому та кризовому станах та потребують застосування санаційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Витвицька О.Д. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2021. 450 с.
2. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.02 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36, ст. 266.

Олександр ПОЛИЩУК

*Магістр ОП «Управління інноваційною та
консалтинговою діяльністю»*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних нестабільних економічних умовах на ринку на ефективність функціонування підприємства, а також на його платоспроможність, прибутковість і ліквідність активів істотно впливають низька купівельна спроможність споживачів, стрибки валютних курсів, а також негативні ендогенні фактори, такі як низький рівень управління або підготовки персоналу, недоліки у виробничій і маркетинговій сфері, відсутність інноваційної політики.

Виникнення і розгортання системної кризи, вражає основні складові елементи підприємницької діяльності, призводить до нездатності самостійного відновлення стану самоокупності та загрози банкрутства унаслідок зростання заборгованості. За таких умов необхідне швидке реагування керівників (оперативна Crash-програма), ефективне антикризове управління, мобілізація внутрішніх ресурсів.

Дієвим засобом виходу з кризового стану є застосування процедури антикризового управління, яка передбачає впровадження в систему підприємницької діяльності виробничо-технічних заходів, використання зовнішніх і внутрішніх резервів для відновлення прибутковості та уникнення банкрутства.

Фінансове оздоровлення як складова частина управління кризовим станом і банкрутством включає цільовий вибір найбільш ефективних засобів, стратегії, тактики, необхідних для певного типу підприємницької діяльності. Індивідуальність вибору цих засобів не означає, що немає деяких узагальнених, характерних для всіх підприємств, що знаходяться у фінансовій кризі. Вивчення досвіду подолання кризових ситуацій багатьох країн і конкретних підприємств дозволяє сформулювати гнучку систему антикризового управління.

Метою дослідження є обґрунтування особливостей діагностики кризового стану підприємства та формування процедури антикризового управління.

Реалізація комплексного системного підходу полягає в розробці адекватних його суті інструментальних методів і засобів, що дозволяють виявляти й описати потенційні кризові ситуації, спроектувати варіанти процедур їхнього розв'язку і притаманну цим процедурам інформаційну базу управління. На цій основі при виникненні кризових ситуацій за допомогою спеціальних заходів антикризового управління стає можливим оперативним шляхом успішно вирішувати проблему виходу з цих ситуацій.

Наука і практика антикризового управління знаходяться в стадії початкового розвитку. Антикризове управління як новий тип менеджменту, базується на передбаченні появи кризових ситуацій, пом'якшенні впливу і наслідків криз у господарській діяльності підприємства.

Отже, на тлі макроекономічної нестабільності ситуація суб'єктів економічних відносин загострюється невідповідністю їх до кризи. Неврахування ймовірності виникнення і розвитку кризових явищ в діяльності суб'єктів господарювання та низький рівень управління стали причинами високого рівня банкрутства. З огляду на такі обставини, величезної ваги для ринкових агентів набуває антикризове управління, яке повинно бути направлено як на недопущення виникнення кризи, мінімізації її впливу, так і на посткризову стабілізацію діяльності. З'ясування місця антикризового управління діяльністю підприємства в теорії і практиці управління проходить через уточнення поняття

кризи, а також факторів і причин його виникнення в діяльності суб'єктів господарювання.

Зарубіжній практиці антикризового регулювання та інституту банкрутства притаманне акцентування на комунікаціях, інноваційних і соціальних аспектах, тобто першочерговим і пріоритетним у процесі оздоровлення стану підприємства виступає відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання, збереження робочих місць. Саме тому спрямованість на досягнення стратегічних завдань, своєчасне реагування за «слабкими сигналами», інноваційна політика, адекватне державне і законодавче регулювання процедур банкрутства та санації є особливо важливими при виході підприємств з кризового стану.

Список використаних джерел:

1. Витвицька О.Д. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2021. 450 с.
2. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.02 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36, ст. 266.

Оксана СЛИВІНСЬКА
к.е.н., доцентка,
завідувачка кафедри обліку і аудиту
ВП НУБіП України
«Бережанський агротехнічний інститут»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Вирішення сучасних проблем в економіці неможливе без прискорення науково-технічного прогресу та широкого впровадження інноваційних інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності. Однією з найважливіших сфер застосування останніх є бухгалтерський облік, який становить найбільшу частину роботи на підприємствах, в установах та організаціях.

Термін «інновація» походить від англійського «innovation» - «оновлення, новизна, зміни». На законодавчому рівні економічна сутність «інновація» наведена у Законі України «Про інноваційну діяльність». Згідно цього нормативного документа інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1]. Проте, серед науковців (як вітчизняних так і закордонних) немає одностайного підходу щодо сутності «інновація». Інновації сьогодні зачіпають всі сфери життя, і в залежності від сфери застосування мають свою специфіку.

Слід зазначити, що інновації в обліку направлені на оптимізацію розповсюдження інформації, тобто пріоритетним напрямком є сутність і задачі соціально-технічного прогресу у системі суспільства. Однією з основних складових системи сучасного суспільства є економічні інформаційні системи. Ці системи відносяться до складних, тому що мають цілісну ієрархічну структуру з багатограними зв'язками та складними функціями управління. Сучасну систему управління підприємством, організацією, фірмою відрізняє складна інформаційна система, що пов'язано з обміном зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, багатоваріантністю видів інформації, яка циркулює в системі управління. При цьому пріоритетна роль в даному процесі залишається за бухгалтерською інформаційною системою, що зумовлено формуванням саме в ній достовірної і повної інформації, як для облікових потреб, так і для аудиторів, аналітиків, економістів та менеджерів всіх рівнів.

Бухгалтерський облік та аудиторська діяльність відіграють провідну роль в процесах створення надійного і достовірного інформаційного забезпечення для цілей прийняття економічних рішень, а професійні бухгалтерські організації займають вагомe місце серед світових гравців, що регулюють економічні та фінансові потоки [2, с.335].

Автоматизація облікової діяльності підприємства містить у собі безмежні можливості не тільки в оперативному контролі фінансів, товарів та інших активів з пасивами, а й в області їх аналітики. На основі отриманих даних у керівництва підприємства з'являється інструмент імітаційного моделювання, який дозволяє йому прогнозувати наслідки тих чи інших управлінських кроків. У свою чергу, це призводить до зниження ступеня невизначеності в процесі аналізу, а також оперативного і стратегічного планування діяльності підприємства. Таким чином, важко перебільшити значимість упровадження нових інформаційних технологій, що базуються на сучасних програмних продуктах.

З одного боку, для ефективного використання інформаційних технологій систему обліку необхідно структурувати з тим, щоб дані заносили в програму один раз із зазначенням всієї необхідної аналітики для подальшої обробки.

З іншого боку, процес упровадження автоматизованих систем – складний комплекс заходів, який може торкатися як окремих галузей обліку, так і роботи організації в цілому [3].

Для використання переваг, що надаються сучасними інноваційними технологіями у сфері обліку і аудиту, необхідні радикальні зміни у набутті навичок та компетенцій бухгалтерів, які визначають можливість застосування нових підходів до визнання та оцінювання активів, обробки великих обсягів даних при підготовці масивів фінансової та нефінансової інформації, виявлення маркерів ризиків діяльності компанії для цілей управління ними [2, с. 335].

Інформаційні системи та технології в значній мірі визначають рівень розвитку сучасного суспільства. На заході інформаційні технології забезпечують до 40% зростання ВВП і акумулюють при цьому до 20% всіх інвестицій. Інформаційні технології дуже ефективно вплинули на процеси бухгалтерського обліку. Сьогодні достатньо важко знайти когось, хто проводить облік вручну. Оскільки бухгалтерський облік безпосередньо пов'язаний з інформатикою, то будь-які досягнення в ній матимуть позитивний вплив на сферу бухгалтерського обліку.

Найбільш показовим проявом впливу технологій на облік є наявність комп'ютерів, принтерів, сканерів та факсів у наш час. Однією з головних переваг є те, що ціни на більшість обладнання є доступними. Це вигідно не лише для великих корпорацій, але й для малих підприємств, які також можуть легко отримати ІТ-обладнання за прийнятною ціною. Таке устаткування є складним за будовою, але у той же час швидким та простим у використанні. Окрім виходу у світ нового обладнання, бухгалтери також слідкують за оновленнями програмного забезпечення. Наприклад, програми для електронних таблиць є дуже доцільними, оскільки допомагають проводити розрахунки та звітування. На ринку програмного забезпечення є бухгалтерські програми, які легко використовувати, що робить їх дуже популярними серед малих підприємств. Програмне забезпечення може також допомогти бухгалтерам в їх повсякденній роботі: оплата рахунків, запис операцій та звітності. Програми зберігають усі дані в централізованому розташуванні.

Бухгалтерський облік є найважливішим елементом інформаційної системи підприємства, що складає більше 80% всієї економічної інформації. Саме тому основним напрямком удосконалення бухгалтерського обліку (поруч із впровадженням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку й фінансової звітності, вдосконаленням регуляторного середовища) є впровадження автоматизованих систем на основі інноваційних інформаційних технологій. Це дасть змогу більш повно реалізувати функції управління інформацією, контролю та обліку в системі управління підприємством [4, с.5].

Розвиток інформаційних технологій у нашій країні безпосередньо впливає не тільки на економічні аспекти життєдіяльності суспільства, а й у тому числі на всю систему бухгалтерського обліку.

Отже, інформаційні технології в бухгалтерському обліку та аудиті підприємств різних форм власності та видів діяльності повинні розвиватися з використанням електронних технологій, а також має бути створений інтегрований банк даних для задоволення інформаційних потреб користувачів у режимі реального часу.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> (дата звернення 24.04.2024 р.).
2. Шигун М.М. Професійна бухгалтерська освіта і кваліфікація : європейські орієнтири: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Тернопіль 2017. С. 335-337.
3. Євтушенко В. М. Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень в системі АПК, 2002. С. 63-65.
4. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку. Київ, 2010. С. 336.

Вікторія САМСОНОВА
*к.е.н., старший науковий співробітник,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

АГРОКОНСАЛТИНГ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

В інформаційному суспільстві, формування якого в Україні відбувається цілком об'єктивно, в руслі загальносвітових процесів, важливого значення набуває інформаційне забезпечення господарських процесів. Не є виключенням і аграрний сектор, ефективне інформаційно-консультаційне забезпечення якого сприяє покращенню управління та розвитку стійкого, ефективного та конкурентоспроможного агробізнесу.

У сучасних умовах агроконсалтинг стає все більш важливим у сільському господарстві, оскільки аграрні підприємства потребують компетентної підтримки та консультування для оптимізації своєї діяльності і досягнення високого рівня конкурентоспроможності.

Україна має значний потенціал у сфері агроконсалтингу, оскільки сільське господарство є однією з ключових галузей економіки країни. Наша держава має достатньо велику площу родючих земель, які відкривають широкі можливості для розвитку сільського господарства та впровадження сучасних технологій; добре розвинену сільськогосподарську інфраструктуру, що включає в себе зернопереробні заводи, сільськогосподарську техніку, сучасні агрохімічні комплекси та інші об'єкти, які можуть бути використані для впровадження новітніх технологій. Кадровий потенціал сформований достатньою кількістю висококваліфікованих агрономів, фахівців з тваринництва, ветеринарів, економістів, маркетологів та інших спеціалістів у сфері сільського господарства, які можуть надати якісні високопрофесійні консультації фермерам та агробізнесу. Зростаючий попит на якісні сільськогосподарські продукти як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, створює широкі можливості для розвитку агробізнесу в нашій державі, та й державна політика спрямована на підтримку аграрного сектору та стимулювання розвитку сільського господарства, що у свою чергу створює сприятливі умови для розвитку агроконсалтингу, основні стратегії та пріоритетні напрями розвитку якого наразі мають визначатися саме актуальними викликами та тенденціями сучасного аграрного сектору.

Відомо, що аграрний консалтинг відіграє важливу роль у веденні аграрного бізнесу в Україні, забезпечуючи фермерів та агропідприємства професійною підтримкою та консультуванням у вирішенні різноманітних завдань і проблем [2].

Консультанти допомагають впроваджувати сучасні агротехнічні методи, які сприяють підвищенню врожайності та якості продукції, оптимізації витрат та використання ресурсів. Вони аналізують різні ризики, з якими можуть зіткнутися сільськогосподарські підприємства, такі як погодні умови, ринкові коливання або шкідники, та розробляють стратегії для їх зменшення.

Консультанти надають рекомендації щодо маркетингових стратегій, а також допомагають у виборі оптимальних каналів збуту для продукції

сільськогосподарських підприємств. Вони допомагають фермерам управляти фінансовими ресурсами, розробляючи бюджети, оцінюючи інвестиційні можливості та розробляючи стратегії фінансового здоров'я.

Консультанти допомагають оптимізувати використання ресурсів, включаючи землю, воду, добрива та енергію, та розвивати стійкі системи виробництва. Вони допомагають впроваджують новітні технології та практики, забезпечуючи доступ до передових агротехнологій та наукових досліджень.

У сучасних умовах в Україні традиційно одними з основних напрямів агроконсалтингової діяльності є надання фермерам та агробізнесу комплексної підтримки та консультацій з питань агрономії, виробництва, маркетингу, фінансів та управління. Проте, враховуючи нинішню політичну та екологічну нестабільність, активну діджиталізацію бізнес процесів, основні стратегії розвитку цього виду консультаційної діяльності мають включати в себе розробку інноваційних агротехнологій, впровадження сучасних методів управління господарством, а також підтримку сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності агробізнесу (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні стратегії розвитку агроконсалтингу в Україні

Стратегія розвитку	Аспекти діяльності
Супровід впровадження сучасних технологій	Консультаційний супровід застосування новітніх агротехнологій та методів управління господарством для підвищення врожайності, зниження витрат та оптимізації виробничих процесів
Підтримка впровадження інновацій	Сприяння впровадженню інноваційних рішень у сільському господарстві, таких як розробка нових гібридних сортів, використання біотехнологій та сучасних систем поливу та добрив
Розвиток освіти та навчання	Створення програм підтримки та навчання для фермерів щодо впровадження найкращих практик у сфері агрономії, ветеринарії, екології та управління господарством
Розвиток агромаркетингу	Створення механізмів агромаркетингу та маркетингового консалтингу для збільшення збуту сільськогосподарської продукції та зміцнення позицій на ринку

Підтримка сталого розвитку	Впровадження практик сталого розвитку в аграрному секторі, зокрема, заохочення використання органічного сільськогосподарського виробництва та зменшення впливу на навколишнє середовище
Фінансова підтримка	Інформаційне забезпечення доступу до фінансових ресурсів та інвестицій для розвитку агробізнесу та впровадження інновацій

Джерело: розробка автора

Дотримання цих стратегій розвитку агроконсалтингу в сучасних умовах і на перспективу сприятимуть підвищенню ефективності та конкурентоспроможності українського аграрного сектору, збільшенню його внеску в економіку країни та покращенню життєвого рівня сільського населення.

Пріоритетні напрями розвитку агроконсалтингу в Україні в сучасних умовах у рамках вище зазначених стратегій можуть включати:

1. Сприяння застосуванню сучасних технологій та інновацій у сільському господарстві, а саме розвиток та впровадження передових агротехнологій [1]; використання цифрових рішень у сільському господарстві (сільськогосподарські системи управління (Farm Management Systems); дрони; сенсори; штучний інтелект та аналітика даних, для збору, аналізу та використання великих обсягів інформації для оптимізації сільськогосподарського виробництва; віртуальна і розширена реальність; мобільні додатки та платформи); впровадження систем моніторингу та аналізу даних для покращення управління господарством, що у свою чергу позитивно впливатиме на підвищення врожайності, зниження витрат та оптимізацію виробничих процесів; спільно з вченими проведення досліджень, впровадження новітніх технологій та інноваційних практик у сільське господарство, зокрема в області генетичної інженерії, агробіотехнологій, тощо.

2. Надання кваліфікованих консультацій з питань агротехнік, виробництва, маркетингу та фінансів, спрямованих на оптимізацію виробництва та підвищення його ефективності.

3. Розвиток консультаційних послуг для виробників сільськогосподарської продукції, спрямованих на збільшення доступу до нових

ринків збуту та забезпечення високого рівня якості продукції, що відповідає вимогам споживачів.

4. Активне консультування сільськогосподарських підприємств з питань управління ризиками, включаючи фінансовий, кліматичний та ринковий ризику.

5. Популяризація сталого агропромислового виробництва; впровадження екологічно чистих технологій та методів вирощування продукції; надання консультацій з впровадження методів та практик, спрямованих на зменшення впливу сільськогосподарської діяльності на навколишнє середовище, включаючи агроекологічні методи, енергоефективність та збалансоване використання ресурсів.

6. Розвиток програм підтримки та навчання для фермерів щодо впровадження найкращих практик в галузі агрономії, ветеринарії, екології та управління господарством. Сприяння забезпеченню доступу до навчальних курсів, програм підвищення кваліфікації та тренінгів для фермерів із сучасних підходів до управління господарством, використання новітніх технологій та агротехнік.

7. Сприяння формуванню агротуристичних маршрутів та розвитку аграрних селянських господарств як альтернативної форми доходу та розвитку сільських територій.

Підсумовуючи, зазначимо, що агроконсалтинг у сучасних умовах має великий потенціал для підтримки розвитку агробізнесу, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності, а також сприяння сталому розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт сервісного дорадчого веб-порталу e-Дорада. – URL: <https://edorada.org/en> (дата звернення: 23.04.2024).

2. Серських Н. С. Консалтингові послуги в аграрному сервісі. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 2 (19). С. 88-92.

Володимир БАБІРАД,
здобувач вищої освіти групи О-31Б
Науковий керівник:
Оксана СЛИВІНСЬКА
к.е.н., доцент,
ВП НУБіП України
«Бережанський агротехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ

Забезпечення раціонального і ефективного господарювання на підприємстві на протязі тривалого періоду часу вимагає не тільки окреслення та оцінки можливих альтернативних варіантів розвитку бізнесу підприємства, але й вивчення та застосування на практиці нових способів управління діяльністю підприємства. Одним із таких способів є аутсорсинг, який широко використовується зарубіжними країнами.

Слово «аутсорсинг» походить від англійського слова «outsourcing», яке в свою чергу утворене від словосполучення «outer source using», тобто використання зовнішнього джерела або ресурсу - підряд. У бізнесі аутсорсингом є передача юридичною особою певних процесів або виробничих функцій на обслуговування компанії, яка спеціалізується у відповідній області, на підставі укладеного договору [3]. Таким чином, мета аутсорсингу – дозволити будь-якій компанії сфокусувати свої зусилля на вирішення основних завдань, тоді як супутні проблеми будуть делегуватися організаціям, для яких отримання таких повноважень є ключовим видом діяльності. Аутсорсинг дозволяє підвищити виробничу ефективність фірми шляхом скорочення витрат, прискорення адаптації до зовнішнього середовища, поліпшення якості продукції та надання послуг, зменшення ризиків.

У бухгалтерському аутсорсингу виділяють наступні варіанти роботи із замовником: 1 варіант – повний аутсорсинг; 2 варіант – частковий аутсорсинг; 3 варіант - зовнішній контролер; 4 варіант – абонентське обслуговування.

Перша модель «Повний аутсорсинг». Замовник передає всі функції бухгалтера аутсорсеру. Ця модель підходить для всіх типів підприємств. Друга модель «Частковий аутсорсинг». Для більш великих компаній, де є штатний бухгалтер, бухгалтераутсорсер може виконувати лише деякі неосновні функції (перевірки на окремих ділянках господарської діяльності, ведення кадрового обліку, обліку за окремими проектами, тим самим звільняючи час штатного бухгалтера). Для невеликих підприємств, які не можуть дозволити собі штатного бухгалтера, аутсорсери можуть допомогти скласти звітність. Третя модель «Зовнішній контролер». Аутсорсер перевіряє бухгалтерську документацію, аналізує роботу підприємства та дає висновок про те, як поліпшити діяльність. Четверта модель «Абонентське обслуговування». У цьому випадку аутсорсер виступає консультантом, інформує замовника про нововведення та інших питань. Звичайно, допускаються змішані варіанти співпраці аутсорсера та підприємства.

Дослідження українського ринку свідчить про незначну кількість підприємств, які використовують аутсорсинг для передачі ведення бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський аутсорсинг набуває дедалі більшого практичного впровадження на вітчизняних підприємствах, оскільки цей інструментарій об'єктивно містить у собі організаційні переваги та фінансові вигоди для підприємства замовника, прояв яких особливо стає очевидним в сучасних кризових умовах та поширення практики віддаленої роботи.

Список використаних джерел:

1. Білоус О.Г. Глобальний конкурентний аутсорсинг: монографія / О.Г. Білоус, О.В. Гаврилюк. К. КНЕУ, 2010. 349с.
2. Беліков О. Аутсорсинг як делегування функцій управління. URL: <http://yustinian.com.ua/artcle.php?idi=2735> (дата звернення 22.04.2024 р.).
3. Бравар Жан-Луї, Морган Роберт Ефективний аутсорсинг: Розуміння, планування та використання успішних аутсорсингових відносин / Пер. з англ., Дніпропетровськ. Баланс Бізнес Букс, 2007. 288с.
4. Микало О.І. Підходи до визначення терміна «Аутсорсинг». *Економічний вісник НТУУ«КПІ»*. 2010. С.111-114.

*Ореста БОДНАР,
к.е.н., доцентка,
доцентка кафедри обліку і аудиту
ВП НУБіП України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

ОБ'ЄКТИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Невід'ємною умовою ефективної високорозвинутої економіки в сучасному світі є перехід до інноваційної моделі розвитку. В Україні цей процес ускладнюється відсутністю належної інформаційної бази системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Тому проблема підвищення якості інформаційного забезпечення інноваційної діяльності набуває важливого значення. Особливе місце в системі інформаційних ресурсів займає бухгалтерський облік. Побудова ефективної системи облікового забезпечення інноваційної діяльності значною мірою залежить від вибору облікових об'єктів, їх ідентифікації та класифікації; від того, наскільки повно вони відбивають сутність та специфіку інноваційних процесів, програм і проектів. Проблеми вибору та обґрунтування облікових об'єктів поглиблюються особливою різноманітністю та складністю інноваційної діяльності, а також виникненням «нових», нетрадиційних об'єктів обліку, що зумовлені інтелектуальною складовою частиною інноваційної діяльності [1].

Важливою складовою частиною будь-якої діяльності є її об'єкти. Законом України «Про інноваційну діяльність» об'єктами інноваційної діяльності визначено «інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції» [5]. У фаховій літературі існують

різні підходи до розуміння об'єктів обліку інноваційної діяльності. Так, Н.М. Столярчук вважає, що «основними об'єктами обліку інноваційної діяльності є: кошториси на її створення; витрати на інвестиції та нові технології; інноваційна продукція; процеси комерційного використання продукції (чи її застосування для подальшої інноваційної діяльності)» [3]. Кантаєва О.В. відзначає, що «облікове відображення інновацій відбувається за такими напрямками, як: капітальні інвестиції в оновлення основних засобів або створення нематеріальних активів; оборотні інновації у створення нових видів готової продукції, товарів, робіт і послуг; у складі витрат майбутніх періодів» [2].

На нашу думку, об'єкти обліку інноваційної діяльності, що необхідні для формування ефективної системи інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю, визначаються об'єктами інноваційної сфери, з одного боку, а з іншого – зумовлюють вибір об'єктів облікової політики. Важливе місце у складі інноваційної діяльності займають процеси створення та придбання інноваційного продукту, в основі яких лежить виробнича діяльність підприємства.

Облікове відображення процесу виробництва включає два основні об'єкти, а саме: ресурси, що проявляються на цьому етапі як витрати на створення або придбання продукту, та сам продукт, заради створення (придбання) якого здійснюється процес [4].

Особлива актуальність та суттєві особливості обліку притаманні такому об'єкту інноваційної діяльності, як об'єкти інтелектуальної власності, що обліковуються у складі нематеріальних активів за умови набуття майнових прав. Такі об'єкти є особливо актуальними для суб'єктів інноваційної діяльності, що належать до наукової галузі, основний вид діяльності яких пов'язаний із розробленням інновацій. Отже, основні об'єкти облікового відображення процесу створення, придбання інноваційного продукту – це витрати капітального та поточного характеру на новостворений або придбаний інноваційний продукт, а саме:

- капітальні витрати на створення або придбання основних засобів, нематеріальних активів інноваційного характеру;
- капітальні витрати на модернізацію та оновлення основних засобів;
- витрати на дослідження і розробки;
- поточні витрати на виробництво інноваційної продукції;
- створення та використання резервів для забезпечення майбутніх витрат інноваційної діяльності;
- відображення витрат інноваційної діяльності майбутніх періодів із подальшим їх включенням до складу проточних витрат;
- поточні витрати на придбання запасів інноваційного характеру;
- поточні витрати на нові організаційні та технологічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру.

Інша група об'єктів, що потребують облікового відображення у процесі створення чи придбання інноваційного продукту, – це сам інноваційний продукт, а саме:

- основні засоби, нематеріальні активи (об'єкти інтелектуальної власності, права користування об'єктами інтелектуальної власності), запаси інноваційного характеру;
- готова продукція інноваційного характеру, формування собівартості з метою її оцінки. Основними об'єктами процесу комерціалізації інноваційного продукту, як і будь-якого іншого процесу реалізації, є витрати, доходи та фінансові результати. Під час використання інноваційних продуктів у власному виробництві основним об'єктом обліку є витрати, пов'язані з використанням матеріальних необоротних та оборотних активів, а також технологічних, організаційних та управлінських рішень інноваційного характеру.

Відчуження об'єктів інноваційної діяльності пов'язано з формуванням таких облікових об'єктів, як витрати, доходи й фінансові результати, та передбачає облікове відображення господарських операцій повного відчуження інноваційних продуктів за договорами купівлі-продажу.

Отже, визначення сутності та ідентифікація об'єктів інноваційної діяльності на етапі комерціалізації її результатів дозволяють обґрунтувати вибір облікових об'єктів для побудови ефективної системи інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю. Вибір облікових об'єктів є важливою складовою частиною обліково-інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю. Ідентифікацію об'єктів інноваційної діяльності доцільно здійснювати за трьома основними напрямками: процеси фінансування інноваційної діяльності, процеси створення (придбання) інноваційного продукту; процеси комерціалізації результатів інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Крупка Я. Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 5. С. 11–18.
2. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: монографія. Житомир : ФОП Кузьмін Дн. Л., 2010. 424 с.
3. Столярчук Н.М. Облік комерційного використання інноваційної продукції. Облік і фінанси. 2015. № 3 (69). С. 55–61.
4. Облікова політика: навч. посіб. / Г.М. Давидов та ін.; за заг. ред. Г.М. Давидова. 2-ге вид., перероб. і доп. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 362 с.
5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04 лип. 2002 р. № 40-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

Катерина КРИКУНЕНКО,
*к.е.н., доцент кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва,
Національний університет біоресурсів та природокористування
України*

СИСТЕМА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗНАНЬ ТА ІННОВАЦІЙ (AKIS) У СЕГМЕНТІ АГРАРНОГО КОНСАЛТИНГУ

Система AKIS в ЄС є складною та багаторівневою, включаючи науково-дослідні установи, університети, аграрні консалтингові компанії, фермерські організації та державні органи (Klerkx et al., 2010). Одним з ключових елементів

AKIS є інтеграція досліджень та практичного застосування знань. Це досягається через тісну співпрацю між різними учасниками системи, що забезпечує швидкий обмін інформацією та впровадження інновацій на практиці (EU SCAR, 2012).

Ключові фактори успішності AKIS

Досвід країн ЄС показує, що успішність AKIS залежить від кількох факторів:

1. **Інституційна підтримка** – наявність чіткої політики та фінансування з боку держави (Prager et al., 2016).
2. **Співпраця між учасниками** – активна взаємодія між науковими установами, фермерами та консалтинговими компаніями (Cristiano & Proietti, 2018).
3. **Технологічна інфраструктура** – доступ до сучасних технологій та інформаційних ресурсів (Faure et al., 2019).
4. **Освіта та навчання** – постійне підвищення кваліфікації фахівців аграрного сектору (EU SCAR, 2012).

Можливості та виклики впровадження AKIS в Україні. Аналіз поточного стану аграрного сектору в Україні показує, що існує значний потенціал для впровадження AKIS. Зокрема, українські фермери мають високий рівень зацікавленості у впровадженні інновацій, а також існують численні аграрні навчальні заклади та дослідні інститути (Shrykulyak et al., 2020). Однак, існують і значні виклики, такі як недостатня координація між учасниками сектору, обмежений доступ до фінансування та слабка інституційна підтримка (Petrick, 2013). Впровадження системи сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS) в Україні є важливим кроком на шляху до підвищення продуктивності, стійкості та інноваційної спроможності аграрного сектору. Однак, цей процес супроводжується низкою можливостей і викликів, які потребують ретельного аналізу та стратегічного підходу. У цьому розділі розглянуто основні аспекти впровадження AKIS в Україні, включаючи інституційну структуру, нормативно-правову базу, фінансові механізми, роль консалтингових послуг, освітню інфраструктуру, технологічні інновації, а також соціальні та культурні фактори. Важливим елементом є Інституційна структура є основою для успішного

впровадження AKIS. В ЄС AKIS включає широкий спектр організацій: науково-дослідні установи, університети, аграрні консалтингові компанії, фермерські організації, кооперативи та державні органи. В Україні існує потенціал для створення подібної структури, однак, для цього необхідно подолати кілька викликів.

1. **Інтеграція інституцій:** В Україні існує значна кількість наукових установ та університетів, які займаються аграрними дослідженнями. Однак, відсутність ефективної координації між цими установами часто призводить до дублювання досліджень та неефективного використання ресурсів. Впровадження AKIS потребує створення інтегрованої системи, що забезпечить ефективну координацію та співпрацю між різними інституціями.
2. **Роль державних органів:** Державні органи відіграють ключову роль у підтримці та регулюванні AKIS. В Україні необхідно розробити чітку політику щодо розвитку AKIS, включаючи фінансування досліджень, створення інфраструктури для поширення знань та підтримку інноваційних проектів. Державна підтримка є критично важливою для забезпечення стійкості та ефективності системи.

Нормативно-правова база є важливим аспектом впровадження AKIS. В ЄС існують чітко визначені законодавчі рамки, що регулюють діяльність аграрного сектору, наукових установ та консалтингових компаній. В Україні необхідно розробити відповідні нормативно-правові акти, які б сприяли розвитку AKIS.

1. **Законодавча підтримка інновацій:** Потрібно розробити законодавство, що сприяє впровадженню інновацій в аграрному секторі. Це включає податкові пільги для інноваційних компаній, грантові програми для досліджень та розвитку, а також захист інтелектуальної власності.
2. **Регулювання консалтингових послуг:** Консалтингові послуги відіграють важливу роль у поширенні знань та інновацій. Необхідно створити нормативно-правову базу, яка б регулювала діяльність аграрних

консалтингових компаній, забезпечувала їх акредитацію та сертифікацію, а також захищала права фермерів на отримання якісних послуг.

Фінансування є ключовим фактором успішного впровадження AKIS. В ЄС використовуються різноманітні фінансові механізми для підтримки досліджень, розвитку інфраструктури та впровадження інновацій. В Україні необхідно розробити стратегію фінансування, яка б включала державні, приватні та міжнародні ресурси.

1. **Державне фінансування:** Державна підтримка є основою для розвитку AKIS. Необхідно створити спеціальні фонди для фінансування наукових досліджень та інноваційних проектів, а також забезпечити стабільне фінансування аграрних університетів та науково-дослідних установ.
2. **Приватні інвестиції:** Важливо залучати приватні інвестиції в аграрний сектор. Це можна досягти через створення сприятливого інвестиційного клімату, надання податкових пільг для інвесторів, а також через розвиток публічно-приватного партнерства.
3. **Міжнародна підтримка:** Україна може скористатися міжнародними програмами та фондами, які підтримують розвиток сільського господарства та інновацій. Це включає гранти від міжнародних організацій, технічну допомогу та навчальні програми.

Україна має значний потенціал для впровадження AKIS, і досвід ЄС може стати важливим джерелом знань та найкращих практик. Необхідно розробити чітку стратегію розвитку AKIS, яка б враховувала особливості українського аграрного сектору та забезпечувала ефективну інтеграцію наукових досліджень, освіти та практичної діяльності. Важливим аспектом є створення сприятливого середовища для інновацій, що включає підтримку держави, залучення приватних інвестицій, розвиток публічно-приватного партнерства та використання міжнародних ресурсів. Консалтингові послуги повинні стати доступними та якісними, забезпечуючи фермерів необхідними знаннями та підтримкою.

Освіта та навчання є критично важливими для розвитку AKIS. Необхідно модернізувати навчальні програми, забезпечити постійне підвищення

кваліфікації фахівців та розвивати співпрацю з міжнародними інституціями. Технологічні інновації повинні стати основою для підвищення ефективності сільського господарства, а соціальні та культурні фактори мають бути враховані при розробці та впровадженні інновацій.

Таким чином, впровадження AKIS в Україні є реалістичним завданням, яке потребує комплексного підходу та тісної співпраці між усіма учасниками аграрного сектору. Це дозволить забезпечити стійкий розвиток сільського господарства, підвищити його конкурентоспроможність та забезпечити продовольчу безпеку країни.

Список використаних джерел:

1. Cristiano, S., & Proietti, P. (2018). Agricultural extension and advisory services: Guidelines for a gender-responsive system. Rome: FAO.
2. EU SCAR. (2012). Agricultural knowledge and innovation systems in transition – a reflection paper. Brussels: European Commission.
3. Faure, G., Rebuffel, P., & Violas, D. (2019). Innovation and advisory services in the agricultural sector. *Agricultural Systems*, 170, 1-9.
4. Shpykulyak, O., Melnyk, L., & Matviichuk, O. (2020). Modern trends in the development of agricultural advisory services in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 6(3), 176-191.

Олексій КРАСНОРУЦЬКИЙ
д.е.н., професор, в.о. директора Інституту тваринництва
Національної академії аграрних наук України

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИКІВ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Скорочення поголів'я у 2022-2023 роках: в усіх категоріях господарств – 12,8-13,1 %; в сільськогосподарських підприємствах – 5,8-6,4 %; в господарствах населення – 13,5-13,7 %. Зменшення рівня продуктивності – 1,5-2,0 %.

Рис.1 Взаємозв’язок ефективності та конкурентоспроможності виробника сільськогосподарської продукції

Таблиця 1

Типологія інноваційних рішень в управлінні розвитком молочного скотарства в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення

НАПРЯМИ ПОСЛІДОВНИХ (ТРАДИЦІЙНИХ) ІННОВАЦІЙ	НАПРЯМИ ПРОРИВНИХ (НЕТРАДИЦІЙНИХ) ІННОВАЦІЙ
1. Трансформація систем годівлі	1. Скорочення відхилень у виробничих властивостях продуктивних тварин
2. Впорядкування селекційно-племінної роботи	2. Біотехнології та біоінженерія
3. Управління репродуктивними властивостями стада	3. Подовження термінів виробничого використання продуктивних тварин
4. Створення прогресивних балансуючих кормових добавок	4. Створення та впровадження прогресивних систем ветеринарного обслуговування
5. Розвиток технологій поводження з відходами	5. Формування систем програмованого тваринництва

Виробництво молока товаровиробниками різних категорій у 1990-2021 рр.

Роки	Обсяг виробництва по роках, тис. т					
	1990	1995	2000	2010	2015	2021
Усі категорії	24508,3	17274,3	12657,9	11248,5	10615,4	8713,9
Підприємства	18634,1	9443,0	3668,7	2216,6	2669,2	2767,7
Господарства населення	5874,2	7831,3	8989,2	9031,9	7946,2	5946,2

- 1. Збереження внутрішнього виробництва, наявного поголів'я та генетичних ресурсів.
- 2. Відновлення ланцюгу постачань кормів між підприємствами різних масштабів та розмірів виробництва.
- 3. Стимулювання активізації експорту продуктів переробки продукції тваринництва на відкритий на сьогоднішній день для української продукції європейський ринок, що стимулюватиме зростання його внутрішнього виробництва на основі гармонізації інтересів виробників сировини, переробників, посередників та імпортерів шляхом застосування фіскальних, тарифних та нетарифних методів.
- 4. Впорядкування системи контролю якості при виробництві, реалізації та перепродажу продукції молочного скотарства.
- 5. Розгалуження каналів збуту різними функціональними групами товаровиробників (за розмірами, масштабами виробництва та фінансовими можливостями).

Рис.2. Заходи зі стабілізації функціонування та розвитку молочного скотарства

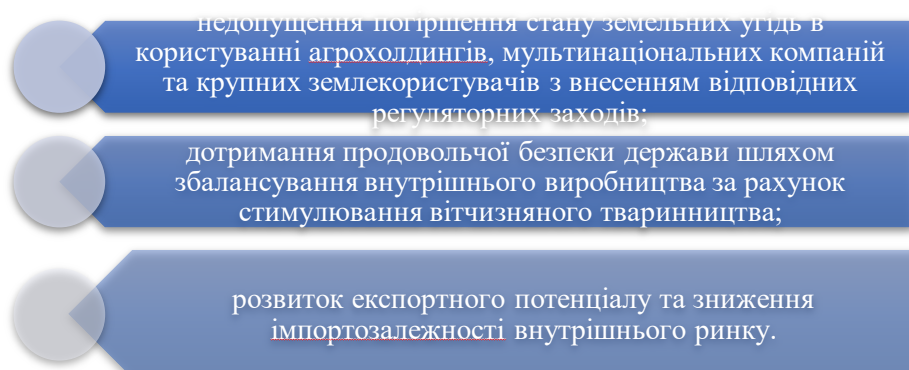

Рис.3 Стратегічні орієнтири розвитку

Тетяна КАЛЬНА-ДУБІНЮК,
д.е.н., професор, НУБіП України,
запрошений професор,
Айовський державний університет, США

ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ В ДОРАДНИЦТВІ В УМОВАХ ВІЙНИ І ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні тенденції, зокрема глобалізація, цифровізація, інформатизація, комп'ютеризація тощо, диктують нові вимоги до форм, змісту та методів надання освіти в дорадництві. Особливих напрямів вона набуває в умовах війни і глобальних викликів.

Світовий попит на продукти харчування зростає. Населення світу до 2050 року перевищить 9,7 мільярдів людей, збільшення на 2 мільярди людей порівняно з нинішнім населенням. За даними організації FAO існує потреба в збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів харчування на 60 відсотків, щоб задовольнити майбутній попит на продовольство. Цей підвищений попит буде головним чином через зростання населення, збільшення доходу на душу населення та швидку урбанізацію. Так 4,4 мільярда людей (58%) зараз проживають у містах (Світовий банк). До 2050 року прогнозується, що їх стане 70%.

Ми живемо у світі, де панують глобальні сили – нові наукові відкриття, демографічні зміни, зміни в соціально-економічних характеристиках, швидкі зміни моделей споживання та взаємозалежність на світових ринках тощо.

Зростає деградація екосистеми. 33% ґрунту Землі вже деградували, а понад 90% можуть стати деградованими до 2050 року (FAO та ITPS, 2015, IPBES, 2018). Близько 40% площі орних земель постраждали від одностороннього впливу посушливості/ерозії ґрунту. Додатково – 7% світових орних земель, які постраждали від синергії двох процесів деградації землі.

До 2025 року понад три чверті (155 з 204) країн не матимуть достатньо високих показників народжуваності, щоб з часом підтримувати чисельність населення; це збільшиться до 97% країн (198 із 204) до 2100 року. Автори попереджають, що «національні уряди повинні планувати нові загрози економіці, продовольчій безпеці, здоров'ю, навколишньому середовищу та геополітичній безпеці, спричинені цими демографічними змінами, які мають змінити спосіб нашого життя» [1].

Затяжні кризи і воєнні руйнування, гарячі точки голоду, міграція, що значною мірою спричинена зміною клімату, економічними можливостями, затяжними кризами та відсутністю продовольчої безпеки – все це є наслідком панування цих змін і глобальних сил.

Нові технології та практики, що зародилися в дослідницьких інститутах та адаптовані фермерами чи організаціями агробізнесу, змінюють сільськогосподарський сектор у всьому світі. Такі зміни мають більший вплив, якщо вони доповнені ефективними консультаційними послугами.

Завдання дорадництва, як системи, полягає у полегшенні доступу фермерів або їх організацій до нових знань, інформації та технологій для взаємодії з дослідженнями, освітою, агробізнесом та іншими установами, щоб допомогти їм у розробці власних технічних, організаційних та управлінських навичок для впровадження інновацій.

Сьогодні відбувається зростання поліцентричного дорадництва, коли самі фермери стають дорадчими агентами. Виникають Центри дорадчої роботи на селі через потребу у поширенні не тільки інновацій, а і допомоги та розвитку молоді та жінок, поліпшенні управління водозбірними басейнами та продовольчою безпекою, покращенні здоров'я населення і зменшення тяжкої праці тощо.

Все це потребує дорадчої освіти для поширення нових науково обґрунтованих технологій, а також доступі до ресурсів, матеріалів, ринків.

Сьогодні настав час трансформації навчальних програм. Навчальна програма по підготовці дорадників, яка була в основному запозичена із західних країн

десятиліття тому, потребує змін. Слід зосередити увагу на підготовці нового покоління передових консультантів – дорадників, необхідних для ефективного виконання завдань [2]. Новий навчальний план по підготовці дорадників повинен враховувати необхідні навички та компетенції майбутніх дорадників для допомоги у вирішенні мінливих соціально-економічних, освітніх і технологічних завдань.

За розглядом науковців [3] основні компетенції та навички дорадника в сільському господарстві такі: програмне планування; реалізація програм; спілкування; інформаційно-комунікаційні технології; оцінка програм; особистісний і професійний розвиток; різноманітність і стать; ознайомлення з основними навичками та компетенціями передових спеціалістів із дорадництва в сільському господарстві; маркетинг, посередництво та розвиток ланцюжка створення вартості; soft skills дорадника; зміна клімату; технічна предметна експертиза.

Отже новий навчальний набір для екстенсіоністів є навчальним ресурсом для студентів, індивідуальних консультаційних працівників, менеджерів і викладачів. Він зосереджений на функціональних, тематичних і технічних навичках і містить понад 13 модулів як основну.

Функціональні модулі:

1. Знайомство з новим дорадництвом
2. Огляд методів та інструментів дорадництва
3. Управління програмою дорадництва в сільському господарстві
4. Професійна етика
5. Навчання дорослих для зміни поведінки
6. Базове управління знаннями та дорадництвом
7. Вступ до сприяння розвитку
8. Мобілізація громади
9. Роль дорадництва в ланцюжках створення вартості
10. Аграрне підприємництво

Тематичні модулі:

1. Гендер у дорадчих послугах
2. Зменшення ризику та адаптація в дорадництві
3. Розвиток потенціалу для оцінки сільських дорадників
4. Адвокація політики для сільських дорадчих служб
5. Дорадництво, чутливе до харчування
6. Електронне дорадництво
7. Наставництво молоді

Технічні модулі:

1. Дорадництво для просування дрібного садівництва
2. Інтегрована боротьба зі шкідниками
3. Дорадництво в розвитку агротуризму
4. Дорадництво для ветеранів війни.

Таким чином, якісна підготовка фахівців дорадників сьогодні неможлива без врахування необхідних їх навичок та компетенцій, ретельного аналізу потреб їх майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Lancet, березень 2024 р. [https://peo.org/1016/so140-6736\(24\)00000-6](https://peo.org/1016/so140-6736(24)00000-6)
2. Essential Competencies of Frontline Agricultural Extension Professionals (2024). Edited by Murari Suvedi and P.V.K. Sasidhar, Michigan State University, USA. – 441 p.
3. Suvedi, M. and others (2023). *Strengthening Agricultural Extension Training in the MSU Alliance for African Partnership (AAP) Grant Report*. East Lansing, Michigan, USA: Alliance for African Partnership, Michigan State University. <https://www.canr.msu.edu/csus/uploads/1.%20Strengthening%20Agricultural%20Extension%20Services%20Overall%20Report.pdf>

Ірина КУДІНОВА,
к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПОСЛУГИ В ТУРИЗМІ

Інформаційно-консультаційні послуги в туризмі - це широкий спектр послуг, спрямованих на допомогу мандрівникам та туристам у плануванні та здійсненні подорожей. Ці послуги надаються як приватними компаніями, так і державними органами, і можуть включати:

- надання інформації про туристичні напрямки. Це може включати інформацію про визначні пам'ятки, транспорт, розміщення, харчування, культурні події, візові вимоги тощо;
- консультування з питань планування подорожей. Туристичні агенти та інші консультанти можуть допомогти мандрівникам вибрати маршрут, забронювати квитки та готелі, оформити страховку, організувати екскурсії та інші послуги;
- підтримка під час подорожі. Туристичні компанії можуть надавати допомогу мандрівникам під час їхньої подорожі, вирішуючи проблеми, надаючи інформацію та пропонуючи додаткові послуги;
- просування туристичних продуктів. Інформаційно-консультаційні послуги також можуть використовуватися для просування туристичних продуктів та послуг, таких як пакети турів, круїзи, авіаквитки тощо.

Зазначимо, що інформаційно-консультаційні послуги відіграють важливу роль у туристичній індустрії, оскільки вони:

- допомагають мандрівникам планувати та здійснювати подорожі. Інформація та консультації, які надаються туристам, допомагають їм зробити правильний вибір щодо маршруту, місця проживання, транспорту та інших аспектів подорожі;

- збільшують задоволеність мандрівників. Якісні інформаційно-консультаційні послуги можуть значно покращити досвід мандрівників, роблячи їх подорожі більш комфортними та приємними;

- стимулюють розвиток туризму. Ефективний маркетинг та просування туристичних продуктів за допомогою інформаційно-консультаційних послуг сприяє зростанню туристичних потоків та розвитку туризму в цілому.

Інформаційно-консультаційні послуги в туризмі переживають бурхливий розвиток завдяки стрімкому впровадженню нових технологій та інноваційних рішень. Ці зміни дають можливість не лише покращити досвід мандрівників, але й відкривають нові горизонти для розвитку всієї туристичної індустрії.

Перерахуємо основні напрямки інновацій [1, 4]:

- штучний інтелект (ШІ): Алгоритми ШІ стають незамінними помічниками в сфері туризму. Чат-боти, засновані на ШІ, цілодобово надають інформацію та відповідають на запитання туристів, пропонуючи персоналізовані рекомендації щодо подорожей. Аналіз даних про подорожі за допомогою ШІ допомагає виявляти тенденції та приймати обґрунтовані рішення для розвитку туристичного бізнесу;

- мобільні технології. Мобільні додатки стали невід'ємною частиною подорожей. З їх допомогою можна бронювати квитки, готелі, екскурсії, шукати інформацію про місце призначення, орієнтуватися на місцевості та ділитися враженнями з друзями;

- віртуальна та доповнена реальність. Ці технології створюють захоплюючі та інтерактивні віртуальні тури, даючи можливість мандрівникам "відвідати" місце призначення ще до бронювання подорожі;

- соціальні мережі. Соціальні платформи перетворилися на потужний інструмент для маркетингу та просування туристичних продуктів. Туристи можуть знаходити нові місця, читати відгуки інших мандрівників, ділитися своїми враженнями та планувати подорожі за допомогою спільнот у соціальних мережах [2].

Наведемо приклади інноваційних рішень:

- Airbnb: ШІ використовується для підбору житла відповідно до індивідуальних потреб та вподобань гостей, а також для виявлення та запобігання шахрайству;
- Booking.com. Мобільний додаток Booking.com дозволяє туристам бронювати подорожі та керувати своїми бронюваннями в будь-який час та в будь-якому місці;
- TripAdvisor. Віртуальні тури з використанням віртуальної реальності/доповнена реальність знайомлять користувачів з популярними туристичними напрямками, даючи можливість віртуально "прогулятися" вулицями та оглянути визначні пам'ятки;
- Lonely Planet. Соціальні мережі Lonely Planet слугують платформою для спілкування з читачами, збору відгуків про путівники та створення спільноти мандрівників.

Крім того, інновації мають значний вплив на інформаційно-консультаційні послуги в туризмі, що проявляється в наступному:

- персоналізація. Завдяки ШІ та мобільним технологіям туристи отримують доступ до персоналізованих рекомендацій, що робить планування подорожей більш зручним та економним;
- інтерактивність. Віртуальна реальність/доповнена реальність та соціальні мережі створюють інтерактивний та захоплюючий досвід, залучаючи мандрівників та стимулюючи їх до подорожей;
- доступність. Інформація про подорожі стає більш доступною та зручною завдяки мобільним додаткам та онлайн-платформам;
- зростання конкуренції. Інновації стимулюють конкуренцію в туристичній індустрії, змушуючи компанії постійно вдосконалювати свої послуги та пропонувати нові продукти [3].

Інновації мають величезний потенціал для покращення інформаційно-консультаційних послуг в туризмі, які постійно розвиваються.

Загалом, інформаційно-консультаційні послуги є невід'ємною частиною туристичної індустрії та відіграють важливу роль у забезпеченні позитивного досвіду для мандрівників та стимулюючи розвиток туризму.

Підсумовуючи, зазначимо основні тенденції майбутнього розвитку інновацій в туризмі:

- III - ще глибша персоналізація, прогнозування потреб;
- віртуальна реальність/доповнена реальність - розширення можливостей, віртуальні подорожі;
- інтеграція - об'єднання різних технологій для кращого досвіду.

Інновації роблять інформаційно-консультаційні послуги в туризмі більш зручними, цікавими та доступними, стимулюючи розвиток всієї туристичної індустрії.

Список використаних джерел:

1. Інновації в туризмі: нові технології та їх вплив на індустрію URL: <https://www.routledge.com/Tourism-Innovation-Technology-Sustainability-and-Creativity/Ratten-Braga-Alvarez-Garcia-delRio-Rama/p/book/9780367077891> (дата звернення: 15.04.2024).

2. Кудінова І.П. Соціальні мережі як інструмент просування туристичної послуги // Туризм: міжнародний досвід та національні пріоритети: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференція (м. Житомир, 15-16 червня 2023 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2023. С.131-136.

3. Кудінова І.П. Інноваційні напрямки розвитку туристичної індустрії / Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 25 лютого 2022 року : збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Вінниця: ВНТУ, 2022. С. 219-223.

4. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: ТОВ «АГРАР МЕДІА ГРУП», 2021. 450 с.

Suzanna WINDON,
Doctor of Philosophy,
Assistant Professor,
Pennsylvania State University, USA

PENNSYLVANIA FARMERS' MOTIVATION IN LEARNING AND DEVELOPING NEW SKILLS

Motivation is the leading force for maintaining an act or behavior in a particular situation (Dornyei & Ottó,1998). It depends on internal and external driving forces that lead one to engage in certain activities and move in one specific direction (Porter et al.,2003). Prior studies report that farmers are highly motivated to keep learning and integrating new skills and competencies into their work (Franz et al., 2009; Bhatta et al., 2019). It responds to the desire to be successful, increases profit, solves problems, and remain competitive (Zhou et al., 2020; Franz et al., 2009; Bhatta et al., 2019), in addition to the desire to live better (Zhou et al., 2020). Farmers are motivated to participate in diverse educational programs regarding various topics, with different formats and duration (Franz et al., 2010). However, minimal studies have explored the relationship between self-leadership competencies and motivation to learn and develop new skills; even less has been focused on the farmer population. This quantitative study aimed to investigate to which extent farmers' job motivation and self-leadership competencies can explain farmers' motivation for developing new skills.

Recent self-leadership theories explain one's ability to lead by thinking intentionally, feeling, and acting toward an individual's goals. Likewise, approaches such as Herzberg's two-factor theory of work motivation (1959), Vroom's valence–instrumentality–expectancy theory (VIE) (1964), and Alderfer's existence, relatedness, and growth theory (ERG) (1969) emphasize the role of motivation in the job performance. In addition, motivation to learn and develop overlays under three main theoretical currents; motivation theories, lifelong learning theories, and Vroom's valence–instrumentality–expectancy theory (VIE). Self-leadership is a lifelong process

of self-discovery and self-satisfaction, a system of self-influencing, a technique for self-efficacy, a source of behavioral control, and even a manner of self-fulfillment (Manz, 1986). We reviewed adult learning theories. McCombs (1991) highlights the relationship between learning across life and motivation, stating that a motivated person is a lifelong learner, and a lifelong learner is a motivated person. Through these theoretical frameworks, this study draws its analysis.

Purpose and Objectives This study assessed Pennsylvania farmers' self-leadership, job motivation, and motivation for developing new skills. Two research objectives guided this study: (1). Describe the farmers' self-leadership, job motivation, and motivation for learning and developing new skills. (2). Describe how self-leadership competencies and job motivation can explain farmers' basis for learning and developing new skills.

The overall mean score for farmers' motivation for learning and developing new skills was 4.33 (SD = .54), self-leadership competency 3.93 (SD = .48), and job motivation 4.72 (SD = .42). A significant positive association was found between motivation for developing new skills and job motivation ($r = .59, p < .001$) and self-leadership competencies ($r = .39, p = .001$). Self-leadership competencies and job motivation explained 40% of the variance in overall motivation for learning and developing new skills among farmers.

DiLiello and Houghton (2006) wrote that individuals with higher self-leadership competencies have more creative potential than those with lower self-leadership competencies. This indicated that self-leadership competencies and job motivation must be considered and addressed to get more self-confident farmers willing to learn, develop and effectively solve problems. Human resources practitioners and Extension professionals should develop educational programs to strengthen the farmers' self-leadership competencies and job motivation because they are relevant factors in their motivation to develop skills.

References:

1. Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior & Human Performance*, 4(2), 142–175. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(69\)90004-X](https://doi.org/10.1016/0030-5073(69)90004-X)
2. Bhatta, K., Itagaki, K., & Ohe, Y. (2019). Determinant Factors of Farmers' Willingness to Start Agritourism in Rural Nepal. *Open Agriculture*, 4(1), 431-445. <https://doi.org/10.1515/opag-2019-0043>
3. DiLiello, T. C., & Houghton, J. D. (2006). Maximizing organizational leadership capacity for the future: Toward a model of self-leadership, innovation and creativity. *Journal of Managerial Psychology*. 21 (4) 319-337. <https://doi.org/10.1108/02683940610663114>
4. Dornyei, Z., & Ottó, I. (1998). Motivation in action: A process model of L2 motivation. Thames Valley University, London, 4, 43-69
5. Franz, N. K., Piercy, F., Donaldson, J., Richard, R., & Westbrook, J. (2009). How farmers learn: Improving sustainable agriculture education. *Unpublished report. Southern SARE*.

Eelke WIELINGA
LINK Consult / Netwerk&Co

COMPETENCES FOR INNOVATION SUPPORT

Experiences from the EU-i2connect project

Innovation requires more than transfer of technology

Innovation requires more than technical know-how. Many issues to solve are not just technical, but require changes in common structures, relationships in the value chain and social acceptance. Policy makers in the European Union became aware that for the major challenges the farming community was facing it was not enough to spend more money on research. In 2014 the European Innovation Partnership programme (EIP) was launched, stimulating “interactive innovation processes”, assuming that the knowledge needed had to be developed together, with experts in a supportive, rather than in a leading role. Funding is available for “Operational Groups” of farmers,

experts and other stakeholders, who jointly work on an initiative for developing new solutions. In the period 2014-2022 throughout all EU countries around 3200 “Operational Groups” have been funded with EU money, and this programme continues at least until 2027. In addition, the EIP programme supports EU wide projects, bringing together experts on specific topics to develop materials and approaches that serve the work in these OG’s. One of these projects, “Innovate to Connect (i2connect)” aims to fuel competences of innovation support agents in interactive innovation processes.

The i2connect project is fuelling competences

In this contribution to the Kiev conference, I report about the Train-The-Trainer programme which is part of the i2connect project. Which competences are we trying to strengthen? And how does it work out? The i2connect project (2019-2024) will end later this year. In six training courses for trainers 81 professionals have been involved. They applied what they learned in 44 national training courses, reaching 547 advisors, and these training activities are still going on. The key materials offered by i2connect are being used in 17 languages and 24 countries.

Interactive innovation is a discovery journey

Interactive innovation differs from two other forms of communication that are common in advisory work and innovation support.

[a] *Transfer of technology*: Experts like researchers have found new solutions and wish to convince potential users. Transfer is a matter of communication. The desired result is determined by the experts.

[b] *Market*: Clients ask for solutions and experts deliver. The desired result is determined by the client.

[c] *Interactive innovation*: Initiators have a reason to engage in a learning process and to involve others. The result cannot not known beforehand because it is the outcome of co-creation.

Which approach works best depends on the situation. The interactive innovation approach is required when clearcut solutions are absent, ownership of the result by the key actors is important, and collaboration of a variety of other actors is needed to

develop new practices that work. This is a discovery journey, based on a common ambition of the initiators, and taking other actors on board along the way.

What are effective agents actually doing in interactive innovation processes?

What do innovation support agents actually do for being successful? This was the leading question of a previous EU/EIP project “AgriSpin” (2015-2017). In this project, with 15 partner organisations from 13 countries, 13 cross visits were carried out. Teams of experts from the participating organisations visited innovation cases that were presented by one of the partners. A methodology was developed to find out what mattered most in these cases. It appeared that support agents were primarily connecting key stakeholders with each other, and involving other actors who could contribute to the process of developing new practices. These contributions were not only technical, but also included funding, legal issues, social acceptance and more.

However, these crucial activities usually were not part of their task description. Neither was it part of their education or training to be prepared for this part of their job. Some agents appeared to be natural talents, but others probably would gain a lot from additional training. The conclusion of the AgriSpin project was that promoting interactive innovation through Operational Groups requires training on competences for facilitating interactive innovation processes. This was the starting point for the i2connect project.

Necessary competences for facilitating co-creative processes

The i2connect project has deployed a range of activities, such as collecting best practices, analysing innovation systems in the EU member states, and creating a database where advisors can register and be found by others. The training activities include train-the-trainers courses, national training courses for advisors, excellence classes for managers and summer schools for teachers and students.

The train-the-trainer courses offer concepts and tools, designed for strengthening competences of advisors for being effective facilitators in interactive innovation processes. Activating methods help them to understand what matters, and gain confidence in applying them when they carry out their training back home.

A comprehensive set of tools addresses the following competences:

[1] *Distinguish process from content*. Many advisors are focused on transferring content: convincing farmers of techniques for doing things better or doing better things. The process is about how people interact together, about organising collaborative work as well as building trust and motivation.

[2] *Distinguish cold and warm processes*. The outcome of an interactive innovation process is the result of contributions from various actors working together. This requires planning, agreements, and monitoring: elements of -what we call- the ‘cold process’. At least as important is the ‘warm process’, focussing on the desires of people involved, connecting them on ambitions they share, and generating energy for creating something new together.

[3] *Distinguish warm and cold phases in an innovation process*. The Innovation Spiral shows seven phases from the first spark up to the situation in which the new practice has become commonly accepted. Each phase has its core activity, different actors to involve, and pitfalls to avoid. Warm phases generate energy, for example when people become inspired to join or new discoveries are made. Cold phases usually take energy, such as negotiating about money and permission, or the struggle to introduce the new practice into existing structures with vested interests. With the energy, generated in warm phases, it is easier to get through the cold phases.

[4] *Distinguish between constructive and defensive interaction patterns*. In a healthy and productive network there is ‘vital space’, where people feel involved, safe, meaningful and energised. This where people become creative and dare to learn from failure. The Circle of Coherence distinguishes patterns of interaction that can occur in a network, and it shows options to intervene. Constructive patterns are nourishing confidence, such as efforts to balance give and take, to challenge each other, and to structure activities. Confidence grows by itself in connection, and agents can learn to recognise what is needed most at a certain moment to strengthen these connections. Defensive patterns occur by absence of connection. People can flee, fight, freeze or please when they feel more safe by doing so. If agents succeed in taking away reasons for being defensive, connection and confidence will grow. Each pattern requires a different intervention: what works in one pattern is often counterproductive in another.

The Circle of Coherence is a powerful tool for learning how to steer on energy in collaboration.

[5] *Distinguish between positions that are needed for co-creation.* The Triangle of Co-Creation distinguishes people who want, people who enable and people who do within the limits of the current conditions. People who want -the ‘initiators’- share an ambition for change. They bring in the energy for action. People who enable -the ‘managers’- have the power and the means to change conditions. If the change was possible within the current conditions, no co-creative process would be needed. But not any initiative is a good one, and these enablers bear responsibility for the structure as it is. So, the space for developing a new practice needs to be negotiated between the initiators and the managers. In this space, the people who do -the ‘suppliers’- can join the development process.

People can have reasons for not connecting: managers might act as gatekeepers and suppliers as survivors, not having space for taking risks. Initiators may act as activists, ignoring the interests of other stakeholders. An agent who wants to connect actors and stimulate them to take constructive positions can only acquire the position for doing so if (s)he is beyond any suspect him(her)self. This is the ‘Free Actor’ position. Experience shows that in all effective networks at least someone takes that position. Agents can learn to recognise what is needed most at a certain moment for making the connections needed for a co-creative process.

[6] *Distinguish between carriers of the initiative and people they want to reach.* The Network Analysis distinguishes between the “WE network” of people who have the energy to be drivers of the innovation process, and the “THEY network” of actors who contribute to the change when the initiative works out well. Usually, these actors can only be approached indirectly by people in between these networks -links-. Analysing the larger network in which the initiative is supposed to bring about change helps to set out a strategy for whom to approach, in what order, and by whom. Such a strategy enables the carriers to include the warm process in their activities, in contrast to more usual approaches focussing on negotiations, interests and power (cold process).

[7] Distinguish between actors who can feed the initiative, who provide safety or threaten it, and who are supposed to benefit from it. Analyse the quality of the relationship and act accordingly.

The Eco-Analysis offers insights from nature. All living entities have three basic needs: nutrition, safety and reproduction. Analysing the “They network” along these basic needs of the initiative helps to identify important actors, and to prioritise actions for bringing the initiative further.

In nature, relationships between living entities can be categorised in five types, which can be recognised between people as well. The tool offers insight into what to do when they occur.

Partners relate to each other, based on balance between give and take, mutual gain and trust. This needs to be nourished. In a predator – prey relationship one actor gains at the cost of the other. For co-creation, balance needs to be created. Parasites intrude and make sick. For the innovation network this is a signal of being too vulnerable. Self-protection is needed, and the weakness must be addressed. Plagues are overwhelming and too big to handle. Now it is crucial to nurture the healthy parts of the network, because these will be the seeds for new developments when the period of destruction eases down.

[8] Learn to reflect on your own actions in the process. The above mentioned concepts and tools provide language to describe what happens and what matters for making progress in the interactive process. They do not prescribe what the advisor should do, but allow to put into words what they intuitively already know. As social beings, the mechanisms to keep networks healthy are in-built, and most behaviour follows intuition, rather than rational thinking. This intuition can be sharpened by reflection on experiences. This reflection is most effective in peer groups.

Train-the Trainer (TTT) courses

In the training of three days, participants deepen their understanding of interactive innovation. They learn about the tools, they have the opportunity to experiment with them, and to gain experience in taking the role of trainer. They learn about activating training methods, and the training offers methods for peer-to-peer consultation.

After the TTT, participants are required to organise their own national training for advisors who facilitate Operational Groups or similar networks. There is no fixed format for these trainings: the TTT offers the ingredients, whereafter the participants have to prepare their own dishes, adjusted to local taste and possibilities. The project maintains contacts through coaching sessions for trainers and other activities, such as webinars and cross visits.

Experiences of the trainers

Currently, a survey is being carried out in order to harvest experiences from participants in the TTT's. Some preliminary results are worth mentioning here. The figures are the average score on a scale of 1 to 5. N=27 out of 80.

How proud are you in terms of what you did in the frame of the i2connect project?

Tell us about your achievements.

Some testimonies:

- ❖ “I learned an astounding amount of new things in a very short time period. I learned not only about tools to help me in my professional work, but also gained some insights and were able to put words to parts of my personality.”
- ❖ “Taking part in the i2connect project has given me the tools, the ability and above all the motivation to front facing every days tasks in a more comprehensive and holistic way, taking into account all the agents involved in them, predicting and trying to avoid the problems I can come through using intuition and interacting with these agents in a formal (cold) and informal (warm) way also.”

How significantly has the i2connect project affected your own thinking or approach to work?

Tell us what you brought home from the training.

- ❖ “My perspective on projects has been completely transformed! I now approach projects using the methods and models I learned during my training. I cannot imagine doing it any other way.”
- ❖ “I now lay my focus on bottom-up initiatives and the practice relevance of innovations and organise the innovation development process in a way, that farmers work together with researchers, enterprises and advisors on eyes-high.”

- ❖ “I stopped convincing.”

Change is not easy. How challenging have you found it to apply the changes introduced by the i2connect project?

What are your puzzles?

- ❖ “For advisors, especially from private rural advisory services, it is very difficult to find the time to go to a two-day training on soft skills like the training on innovation support methods we established in our annual educational programme.”
- ❖ “After the TTT training, I faced a lot of challenges within my own organisation, because I didn't feel that too many people understand the importance of interactive innovation in agriculture in general. So it took me quite a while to influence our managers and decision makers to even invite people to the trainings that were for the advisors. .../... So not too big puzzles, the biggest I think we have overcome, but a lot of work ahead. And okay, maybe the puzzle is where to find the time for all the work that I would love to do.
- ❖ “Interaction innovation it is not necessarily required all our daily tasks but in the more complex tasks it is a great tool. To find out the different actors taking part in them, their positions, and an accurate network analysis sometimes can be difficult.”

Finally, do you have evidence by example?

- ❖ “Beside activities in the specific work packages of the project, such as organising stakeholder workshops regarding AKIS, creating cross visits guidelines, etc., IPN as a SEASN third party conducted the training of advisors on interactive innovation in December 2023. There is a plan to continuously conduct workshops on interactive innovation within SEASN network. After the first one in January 2024, the second one will be in September 2024.”
- ❖ “So from the training for advisors, two examples that come from the advisor participants. One of them recently participated in a cross-visit in Greece. And she just shared a blog and a very nice email about her experiences with all the advisors that participated in our interactive innovation training. And she is using

the tools with a food sector alliance project that she's managing here in Finland. So she's really applying the tools and she's also sharing them and their usefulness with examples online so anyone in Finland can follow and learn from her. So I think that's very great work that she's doing. .../... Altogether with i2connect I've been able to build quite a strong network here in Finland since I'm new in agriculture and this has been a very useful project for me to establish myself in the sector here. So thank you i2connect very, very much.”

This is only a small selection from all the testimonies of participants in the TTT's. They signify that for most of them it has been a profound experience with serious impact on the way they work, and often also on their personal lives. Some participants not only organised their national training, but also managed to change or set up training programs in their region, and even national train-the-training programmes. Difficulties many of them encounter are the workload of advisors they are supposed to reach, and the fact that the approach is entirely new to these advisors. Often there is a big gap to bridge.

This survey only registers the opinions of those participants who responded to the inquiry. A certain positive bias should be expected, and the real impact can only be assessed by collecting stories from Operational Groups and other networks where advisors are active who followed the national training. But this assessment is beyond the scope of this paper.

The legacy of the i2c project is being passed on.

In 2023, two new EU projects have started which builds further on what i2connect has started. Attractiss (2023 – 2029) offers support for advisory services, and ModernAKIS (2023- 2030) aims to assist the enabling community -managers and policy makers- on order to create optimal conditions for interactive innovation processes. At present, the three projects are working closely together for passing on the legacy of i2connect.

Before the start of i2connect, the approach as mentioned above had already found its way in one of the modules of CECRA the European post graduate certificate training in soft skills for advisors in agriculture and forestry.

Professionals who were trained in CECRA and i2connect now form one professional network, which will continue under Attractiss and ModernAKIS. Another new EU project, Farmbook, aims to make a wide variety of tools and other know-how available for whoever needs it. The i2connect approach will be part of this library as well.

Resilient and responsive communities

Ultimately, the competences the i2connect project tries to strengthen aim to contribute to the larger goal of the European Community: strong, resilient and responsive rural communities. Healthy communities are connected: in absence of monopolists and dropouts, people feel part of a community with an identity where they are meaningful and safe. Such communities are abundant and responsive, meaning that they are capable of finding new and sustainable ways in a changing environment. This might sound as Utopia. But any healthy development starts with small initiatives. Such as the buttons in the early Spring.

Most tools mentioned above have their origin in earlier work, such as my thesis, The Dutch experiment “Networks in Animal Husbandry, and the AgriSpin project. The theory of living networks and some of the tools are explained in more detail in the book “Energising networks”.

References:

1. Feo, E., Wielinga H.E., Burssens, S. (2023): The broader perspective of AKIS. Chapter in SCAR SWG-AKIS final report 5th mandate, Ghent, Ghent University.
2. Oost, I. van (2012): European Innovation Partnership “Agricultural Productivity and Sustainability”. Introduction to the EIP programme of the European Union. Workshop on Operational Groups, Sept. 2012 Brussels.
3. <https://i2connect-h2020.eu/>
4. Wielinga, H.E., Koutsouris, A, Knierim, A, Guichaoua, A (2017): Generating space for innovations in agriculture: the AgriSpin project. Studies in Agricultural Economics 1(119) pages 26-33.
5. <https://i2connect-h2020.eu/resources/akis-country-reports/>
6. <https://i2connect-h2020.eu/resources/advisory-services-database/>
7. <https://attractiss.eu/>
8. <https://modernakis.eu/>

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ

**МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОНСАЛТИНГ
У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ**

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

НУБіП України

Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,
навчальний корпус № 10,

Тел.: (044) 527-86-53

Email: innovation_chair@nubip.edu.ua

КИЇВ - 2024

